

नेपाल राष्ट्र बैंक

भुक्तानी प्रणाली विभाग

बालुवाटार, काठमाडौं
फोन: ४४९९८०४/५/७
एक्स्टेन्सन: ६९४/६९९/६०६
फ्याक्स: ४४४३८७८
E-mail : psdept@nrb.org.np
Web : www.nrb.org.np

मिति:- २०७६/०९/१७

भुक्तानी सम्बन्धी कार्य गर्ने सम्बन्धित सबै संस्थाहरु ।

महाशय,

यस बैंकबाट अनुमतिपत्र प्राप्त भुक्तानी सम्बन्धी कार्य गर्ने संस्थाहरुलाई २०७६ मंसिर मसान्तसम्म जारी गरिएका निर्देशन तथा परिपत्रहरु एकीकृत गरी तयार पारिएको यसै साथ संलग्न भुक्तानी प्रणाली सम्बन्धी एकीकृत निर्देशन, २०७६ जारी गरिएको हुँदा सोही बमोजिम गर्नु/गराउनु हुन भुक्तानी तथा फस्यौट ऐन, २०७५ को दफा ४५ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी यो निर्देशन जारी गरिएको छ ।

भवदीय,

Shirha

(बम बहादुर मिश्र)

कार्यकारी निर्देशक

बोधार्थः

१. श्री नेपाल राष्ट्र बैंक, गभर्नरको कार्यालय ।
२. श्री नेपाल राष्ट्र बैंक, बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग ।
३. श्री नेपाल राष्ट्र बैंक, बैंक सुपरिवेक्षण विभाग ।
४. श्री नेपाल राष्ट्र बैंक, विकास बैंक सुपरिवेक्षण विभाग ।
५. श्री नेपाल राष्ट्र बैंक, वित्त कम्पनी सुपरिवेक्षण विभाग ।
६. श्री नेपाल राष्ट्र बैंक, लघुवित्त प्रबर्द्धन तथा सुपरिवेक्षण विभाग ।
७. श्री नेपाल राष्ट्र बैंक, विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभाग ।
८. श्री नेपाल राष्ट्र बैंक, अनुसन्धान विभाग ।
९. श्री नेपाल बैंकर्स संघ, कमलादी, काठमाडौं ।
१०. श्री नेपाल डेभलपमेन्ट बैंकर्स संघ, अनामनगर काठमाडौं ।
११. श्री नेपाल वित्तीय संस्था संघ, काठमाडौं ।

नेपाल राष्ट्र बैंकबाट भुक्तानी सम्बन्धी कार्य गर्न अनुमतिपत्रप्राप्त
संस्थाहरुलाई जारी गरिएको

भुक्तानी प्रणाली सम्बन्धी एकीकृत निर्देशन -२०७६

(यस विभागबाट २०७६ मंसिर मसान्तसम्म जारी भएका सम्पूर्ण परिपत्र/निर्देशन समेतलाई
समावेश गरी परिमार्जन गरिएको)

नेपाल राष्ट्र बैंक
केन्द्रीय कार्यालय
भुक्तानी प्रणाली विभाग

२०७६, पुस

विषय-सूची

क्र.स.	विषय	पृष्ठ संख्या
१.	विद्युतीय भुक्तानी कार्ड सञ्चालन सम्बन्धमा.....	१
२.	दूरसञ्चार सञ्जालमार्फत् स्वदेशी मुद्रामा गरिने वित्तीय सेवा सञ्चालन सम्बन्धमा.....	५
३.	विद्युतीय भुक्तानी सेवा प्रदान गर्दा अपनाउनु पर्ने सुरक्षा व्यवस्था.....	९
४.	सेटलमेन्ट बैंक (Settlement Bank) सम्बन्धमा.....	१२
५.	विद्युतीय माध्यमबाट गरिने कारोवार सीमा सम्बन्धमा.....	१४
६.	वार्षिक वित्तीय विवरण सार्वजनिक/प्रकाशन गर्नुपूर्व स्वीकृति लिने सम्बन्धमा.....	२०
७.	लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरुलाई भुक्तानी सेवा प्रदायकको अनुमति प्रदान गर्ने सम्बन्धमा.....	२२
८.	RTGS System सञ्चालन सम्बन्धमा.....	२४
९.	इलेक्ट्रोनिक माध्यमबाट हुने बैकिङ्ग (इ-बैकिङ्ग) सेवा सम्बन्धमा.....	२७
१०.	Electronic Cheque Clearing सम्बन्धमा.....	३७

नेपाल राष्ट्र बैंक
केन्द्रीय कार्यालय
भुक्तानी प्रणाली विभाग

अ.प्रा. निर्देशन नं. १/०७६

विद्युतीय भुक्तानी कार्ड सञ्चालन सम्बन्धमा

यस बैंकबाट अनुमतिपत्रप्राप्त भुक्तानी सम्बन्धी कार्य गर्ने संस्थाहरूलाई विद्युतीय भुक्तानी कार्ड सञ्चालन सम्बन्धमा देहाय बमोजिमका नीतिगत एवम् प्रक्रियागत व्यवस्था कायम गरिएकोले सोही बमोजिम गर्नु गराउनु हुन भुक्तानी तथा फस्यौट ऐन, २०७५ को दफा ४५ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी देहाय बमोजिमको निर्देशन जारी गरिएको छ ।

१. विद्युतीय भुक्तानी कार्ड जारी गर्दा अपनाउनुपर्ने नीतिगत एवम् प्रक्रियागत व्यवस्था सम्बन्धमा

- (क) यस बैंकबाट अनुमतिपत्रप्राप्त संस्थाले विद्युतीय भुक्तानी कार्ड जारी गर्दा देहायबमोजिम मात्र गर्न पाउनेछन् ।
- अ) अनुमतिपत्रप्राप्त “क” वर्गका बैंकले क्रेडिट कार्ड, डेबिट कार्ड, प्रिपेड कार्ड लगायतका विद्युतीय भुक्तानी कार्ड जारी गर्न सक्नेछन्,
- आ) अनुमतिपत्रप्राप्त “ख” र “ग” वर्गका बैंक तथा वित्तीय संस्थाले क्रेडिट कार्ड बाहेकका अन्य विद्युतीय भुक्तानी कार्ड मात्र जारी गर्न सक्नेछन्,
- इ) बैंक तथा वित्तीय संस्था बाहेकका भुक्तानी सेवा प्रदायक (PSP) को अनुमतिपत्रप्राप्त संस्थाले स्वदेशी मुद्रामा मात्र प्रिपेड कार्ड जारी गर्न सक्नेछन् ।
- (ख) विद्युतीय भुक्तानी कार्ड जारी गर्दा संस्थाको सञ्चालक समितिबाट यस सम्बन्धी नीतिगत निर्णय, सुरक्षा तथा जोखिम व्यवस्थापन लगायतका अन्य प्रक्रियागत व्यवस्था पूरा गरी यस बैंकको अनुमति लिनुपर्नेछ ।
- ग) यो निर्देशन जारी हुनु पूर्व विद्युतीय भुक्तानी कार्डमार्फत् सेवा सञ्चालन गरिसकेका तर यस विभागमा अनुमतिको लागि निवेदन नदिएका बैंक तथा वित्तीय संस्थाको हकमा नीतिगत तथा प्रक्रियागत व्यवस्था सहित २०७७ असार मसान्तभित्र अनुमतिको लागि यस विभागमा निवेदन पेश गर्नुपर्नेछ ।
- (घ) विद्युतीय भुक्तानी कार्ड जारी गर्दा लाग्ने शुल्क, कार्डमार्फत् कारोवार सञ्चालन गर्दा लाग्ने सेवा शुल्क, व्याज तथा हर्जाना सम्बन्धी व्यवस्थाहरू ग्राहकसँगको सम्भौतामा स्पष्टरूपमा उल्लेख गर्नुपर्नेछ । तर, त्यस्तो कार्डको अवधि समाप्त नहुन्जेलसम्म नवीकरण शुल्क लिन पाइनेछैन ।

२. विद्युतीय भुक्तानी कार्डमार्फत् हुने कारोवार सम्बन्धमा

(क) यस बैंकबाट विद्युतीय भुक्तानी कार्ड जारी गर्न अनुमतिपत्रप्राप्त संस्थाले ग्राहकसंग सम्झौता गरी देहायका सेवाहरु प्रदान गर्न सक्नेछन् ।

(अ) खातामा रहेको मौज्जात तथा कारोवार सम्बन्धी विवरण उपलब्ध गराउने,

(आ) Automated Teller Machine (ATM) वा Cash Dispensing Machine बाट नगद फिक्ने,

(इ) वस्तु वा सेवा उपभोग गरे वापतको रकम Point of Sale (PoS), Point of Transaction (PoT) Machine, Internet वा अन्य विद्युतीय माध्यमबाट भुक्तानी गर्ने,

(ई) ATM वा विद्युतीय माध्यमबाट तेश्रो पक्षको खातामा रकमान्तर गर्ने ।

(ख) प्रत्येक कारोवार सम्पन्न भएपछि अनिवार्यरूपमा सम्बन्धित ग्राहकलाई तत्काल सतर्कता सन्देश (SMS Alert) दिनुपर्नेछ । साथै, ग्राहकले इमेलमार्फत् सतर्कता सन्देश माग गरेमा सो समेत उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

यो निर्देशन जारी हुनुपूर्व विद्युतीय कार्ड सेवा उपभोग गरिरहेका ग्राहकले सम्पर्क टेलिफोन नम्बर/इमेल ठेगाना उपलब्ध नगराएको वा अद्यावधिक नगराएको भएमा २०७७ असार मसान्तभित्र सम्बन्धित बैंकले अनिवार्य रूपमा उक्त ठेगाना अद्यावधिक गराउनु पर्नेछ ।

(ग) विद्युतीय भुक्तानी कार्डमार्फत् Cash out गरिने कारोवारमा Cash dispense नभई खाताबाट मौज्जात घटेको अवस्थामा वा विद्युतीय भुक्तानी कार्डमार्फत् PoS, PoT Machine वा अन्य विद्युतीय माध्यमबाट भुक्तानी कारोवार गर्दा कारोवार सम्पन्न नभई खाताबाट मौज्जात घटेको अवस्थामा देहाय बमोजिम गर्नु पर्नेछ ।

अ) Issuer र Acquirer एउटै संस्था भएमा मनासिब कारण बाहेक कारोवार भएकै दिन हिसावमिलान गर्नुपर्ने,

आ) Issuer र Acquirer फरक फरक संस्था भई दुवै नेपाली संस्था भएमा बढीमा सात (७) दिन भित्र हिसावमिलान गर्नुपर्ने,

इ) Issuer र Acquirer फरक फरक संस्था भई कुनै एक विदेशी संस्था भएमा दावी उजुरी परेको वा नपरेको अवस्थामा बढीमा नब्बे (९०) दिन भित्र हिसावमिलान गर्नुपर्ने ।

(घ) विद्युतीय भुक्तानी कार्डमार्फत् POS, POT Machine वा अन्य विद्युतीय माध्यमबाट भुक्तानी कारोवार गर्दा कारोवार सम्पन्न नभई खाताबाट मौज्जात घटेको अवस्थामा देहाय बमोजिम गर्नुपर्नेछ ।

अ) Issuer र Acquirer एउटै संस्था भएमा ग्राहकको दावी उजुरी परेको एक दिन भित्रमा हिसावमिलान गर्नुपर्ने,

आ) Issuer र Acquirer फरक फरक संस्था भई दुवै नेपाली संस्था भएमा ग्राहकको दावी उजुरी परेको बढीमा सात (७) दिन भित्र हिसावमिलान गर्नुपर्ने,

इ) Issuer र Acquirer फरक फरक संस्था भई कुनै एक विदेशी संस्था भएमा दावी उजुरी परेको वा नपरेको अवस्थामा बढीमा नब्बे (९०) दिन भित्र हिसावमिलान गर्नुपर्ने ।

३. विद्युतीय भुक्तानी उपकरण Chip Based हुनुपर्ने सम्बन्धमा ।

- (क) विद्युतीय भुक्तानी कार्ड तथा Acquirer Device हरु अनिवार्य रूपमा Chip Based हुनुपर्नेछ ।
- (ख) PoS/PoT Machine बाट विद्युतीय भुक्तानी कार्डमार्फत् हुने कारोवार अनिवार्य रूपमा Chip र PIN मा आधारित हुनुपर्नेछ ।
- (ग) ATM बाट हुने सम्पूर्ण कारोवारहरु Chip र PIN मा आधारित हुनुपर्नेछ । तर, बैंक तथा वित्तीय संस्थाले जारी गरेका NFC (Near Field Communication Technology) Contactless कार्डमार्फत् कारोवार गर्दा PIN आवश्यक हुने छैन ।

४. अन्य व्यवस्था सम्बन्धमा

- (क) ATM सञ्चालनको क्रममा System Down भएमा, ATM मा नगद पर्याप्त नभएमा, नगद ननिस्किएमा, कार्ड ननिस्किएमा वा अन्य समस्या उत्पन्न भएमा तत्काल सोको सूचना कार्ड जारी गर्ने संस्थामा पुग्ने व्यवस्था मिलाउनुपर्नेछ ।
- (ख) ATM रहेको स्थानमा सम्बन्धित संस्थाको ठेगाना र टेलिफोन नम्बर ग्राहकले प्रष्टसँग देख्ने र बुझ्ने गरी लेख्नुपर्नेछ ।
- (ग) कार्ड हराएमा, चोरी भएमा वा कारोवारको क्रममा अन्य समस्या देखिएमा ग्राहकलाई तत्काल सहयोग गर्न २४ सै घण्टा सञ्चालन हुने गरी सम्बन्धित संस्थाले Help Desk को स्थापना गर्नु पर्नेछ ।
- (घ) कार्ड हराएमा वा चोरी भएमा सोको सूचना प्राप्त हुनासाथ तत्कालै उक्त कार्डबाट कारोवार हुन नसक्ने गरी कार्ड ब्लक गर्ने व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।
- (ङ) विद्युतीय भुक्तानी कार्ड जारी गर्दा यस्ता कार्डहरुमा अन्तर्राष्ट्रिय रुपमै स्वीकार्य र प्रचलनमा रहेका सुरक्षात्मक उपाय र विशेषताहरु अनिवार्य रूपमा राख्नु पर्नेछ ।
- (च) प्रत्येक ATM रहेको स्थानमा Close Circuit Television (CCTV) Camera को व्यवस्था गरी निरन्तर अनुगमनको व्यवस्था गर्नुपर्नेछ । CCTV Camera को Memory Backup कम्तीमा नब्बे (९०) दिनसम्म रहने व्यवस्था गर्नुपर्नेछ । CCTV Camera जडान गर्दा कारोवार गर्ने व्यक्तिको मुखाकृति प्रष्ट रूपमा देखिने तर ग्राहकले राखेको PIN रेकर्ड र अनुमान गर्न नसकिने गरी जडान गर्नुपर्नेछ । साथै, ए.टि.एम. बुथहरुमा कुनै व्यक्ति वा समूहबाट शंकास्पद गतिविधी भएको शंका लागेमा यथाशीघ्र संस्थाले तोकेको पदाधिकारी/निकायमा तत्काल सूचित गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

५. विदेशी विनिमयमा आधारित कारोवार, उपकरण र व्यवस्थाहरु यस बैंकको विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभागले जारी गरेको निर्देशन/परिपत्र बमोजिम हुनेछन् ।

६. यस बैंकले जारी गरेका ग्राहक पहिचान (KYC) सम्बन्धी निर्देशनको पूर्णरूपमा परिपालना गरेको हुनुपर्नेछ ।

७. खारेजी र बचाऊ

- (क) यस बैंकबाट यसअघि जारी गरिएका देहायका निर्देशनहरु खारेज गरिएको छ :-

मिति २०७३/१०/१७ मा जारी गरिएको विद्युतीय भुक्तानी कार्ड सञ्चालन सम्बन्धी अ.प्रा.निर्देशन नं. १/०७३ तथा सो मिति पश्चात २०७६ मंसिर मसान्तसम्म जारी भएका यसै विषयसँग सम्बन्धित सम्पूर्ण परिपत्रहरू ।

(ख) उपबुँदा (१) बमोजिम खारेज गरिएका निर्देशन तथा परिपत्र बमोजिम भए गरेका काम कारवाही यसै निर्देशन बमोजिम भए गरेको मानिनेछ ।

नेपाल राष्ट्र बैंक
केन्द्रीय कार्यालय
भुक्तानी प्रणाली विभाग

अ.प्रा. निर्देशन नं. २/०७६

दूरसञ्चार सञ्जालमार्फत् स्वदेशी मुद्रामा गरिने वित्तीय सेवा सञ्चालन सम्बन्धमा

यस बैंकबाट अनुमतिपत्रप्राप्त भुक्तानी सम्बन्धी कार्य गर्ने संस्थाहरूलाई दूरसञ्चार सञ्जालमार्फत् स्वदेशी मुद्रामा गरिने वित्तीय सेवा सञ्चालन सम्बन्धमा देहाय बमोजिमका नीतिगत एवम् प्रक्रियागत व्यवस्था कायम गरिएकोले सोही बमोजिम गर्नु गराउनु हुन भुक्तानी तथा फर्स्यौट ऐन, २०७५ को दफा ४५ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी देहाय बमोजिमको निर्देशन जारी गरिएको छ ।

अ) इन्टरनेट प्रयोग गरी हुने कारोबार सञ्चालन सम्बन्धमा

१. इन्टरनेट बैंकिङ सेवा प्रदान गर्दा अपनाउनुपर्ने नीतिगत एवम् प्रक्रियागत व्यवस्था सम्बन्धमा ।

- (क) यस बैंकबाट भुक्तानी सेवा प्रदायक (PSP) को कार्य गर्न अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाले इन्टरनेटमार्फत् कारोबार सञ्चालन गर्न पाउनेछन् ।
- (ख) माथि (क) मा उल्लेख भए बमोजिम इन्टरनेटमार्फत् कारोबार सञ्चालन गर्नको लागि संस्थाको सञ्चालक समितिबाट यस सम्बन्धी नीतिगत निर्णय, सुरक्षा तथा जोखिम व्यवस्थापन लगायतका अन्य प्रक्रियागत व्यवस्था पूरा गरी यस बैंकको अनुमति लिनुपर्नेछ ।
- (ग) यो निर्देशन जारी हुनु पूर्व इन्टरनेटमार्फत् सेवा सञ्चालन गरिसकेका तर यस विभागमा अनुमतिको लागि निवेदन नदिएका बैंक तथा वित्तीय संस्थाको हकमा त्यस्तो नीतिगत तथा प्रक्रियागत व्यवस्थासहित २०७७ असार मसान्तभित्र कारोबार सञ्चालनको अनुमतिको लागि यस विभागमा निवेदन पेश गर्नुपर्नेछ ।
- (घ) इन्टरनेटमार्फत् सेवा सञ्चालन गर्दा लाग्ने शुल्क, ब्याज तथा हर्जानासम्बन्धी व्यवस्थाहरू ग्राहकसँगको सम्झौतामा स्पष्टरूपमा उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।
- (ङ) ग्राहकलाई इन्टरनेटमार्फत् सेवा उपलब्ध गराउने संस्थाले सम्बन्धित इन्टरनेट सेवाप्रदायक संस्थासँग गरिएको सम्झौताको प्रतिलिपिसहित अनुमतिको लागि यस विभागमा निवेदन पेश गर्नुपर्नेछ ।

२. अनुमतिपत्रप्राप्त संस्थाले इन्टरनेटमार्फत् देहाय बमोजिमका सेवाहरू प्रदान गर्न सक्नेछन् ।

- (क) ग्राहकको खातामा रहेको मौज्जात रकमको जानकारी उपलब्ध गराउने,
- (ख) ग्राहकको अनुरोध बमोजिम खातामा रकम जम्मा गर्ने वा रकमान्तर गर्ने,
- (ग) चेकबुक माग, खाता रोक्का, पासवर्ड परिवर्तन जस्ता ग्राहकको अनुरोध स्वीकार गर्ने,
- (घ) ग्राहकको कारोबारको विवरण (स्टेटमेन्ट) प्रदान गर्ने,

- (ड) ग्राहकको अनुरोध बमोजिम वस्तु खरिद वा सेवा उपभोग गरे वापतको रकम भुक्तानी गर्ने,
(च) ग्राहकको खाता सम्बन्धी अन्य आवश्यक सूचना वा जानकारीहरु उपलब्ध गराउने ।

आ) दूरसञ्चार सञ्जाल (ल्यान्ड लाइन, मोबाइल आदि) प्रयोग गरी हुने कारोबार सञ्चालन सम्बन्धमा

१. दूरसञ्चार सञ्जालमार्फत् कारोबार सञ्चालन गर्दा अपनाउनुपर्ने नीतिगत एवम् प्रक्रियागत व्यवस्था ।

- (क) दूरसञ्चार सञ्जालमार्फत् मोबाइल वित्तीय सेवा र मोबाइल भुक्तानी सेवा कारोबार देहाय बमोजिमका संस्थाले सञ्चालन गर्न पाउनेछन् ।

अ) यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाले दूरसञ्चार सञ्जालमार्फत् कारोबार सञ्चालन गर्दा मोबाइल वित्तीय सेवा (Mobile Financial Services) सञ्चालन गर्न सक्नेछन् ।

मोबाइल वित्तीय सेवा भन्नाले व्याज आम्दानी हुने खाता खोली एक खाताबाट अर्को खातामा रकमान्तर गर्ने तथा विभिन्न वस्तु/सेवा खरिदको भुक्तानी एवं उपयोगिता वापतको रकम भुक्तानी (Utilities Payment) गर्ने कार्यलाई जनाउँदछ ।

आ) यस बैंकबाट भुक्तानी सेवा प्रदायकको कार्य गर्न अनुमतिपत्रप्राप्त संस्थाले दूरसञ्चार सञ्जालमार्फत् कारोबार सञ्चालन गर्दा मोबाइल भुक्तानी सेवा (Mobile Payment Services) मात्र सञ्चालन गर्न सक्नेछन् ।

मोबाइल भुक्तानी सेवा भन्नाले खाता वा Wallet मार्फत् भुक्तानी प्रयोजनका लागि मात्र रकमान्तर गर्ने तथा विभिन्न वस्तु/सेवा खरिदको भुक्तानी एवं उपयोगिता वापतको रकम भुक्तानी (Utilities Payment) गर्ने कार्यलाई जनाउँदछ ।

- (ख) दूरसञ्चार सञ्जाल प्रयोग गरी भुक्तानी सम्बन्धी कारोबार गर्दा Interactive Voice Response System (IVRS) वा Unstructured Supplementary Service Data (USSD) मा आधारित रहेर भुक्तानी सम्बन्धी कारोबार सञ्चालन गर्नुपर्नेछ ।

(ग) माथि (क) मा उल्लेख भएबमोजिम दूरसञ्चार सञ्जालमार्फत् कारोबार सञ्चालन गर्ने भएमा संस्थाको सञ्चालक समितिबाट यस सम्बन्धी नीतिगत निर्णय, सुरक्षा तथा जोखिम व्यवस्थापन लगायतका अन्य प्रक्रियागत व्यवस्था पूरा गरी यस बैंकको अनुमति लिनुपर्नेछ ।

(घ) यो निर्देशन जारी हुनु पूर्व दूरसञ्चार सञ्जालमार्फत् सेवा सञ्चालन गरिसकेका तर यस विभागमा अनुमतिका लागि निवेदन नदिएका बैंक तथा वित्तीय संस्थाको हकमा त्यस्तो नीतिगत तथा प्रक्रियागत व्यवस्था पूरा गरी २०७७ असार मसान्तभित्र कारोबार सञ्चालनको अनुमतिका लागि यस विभागमा निवेदन पेश गर्नुपर्नेछ ।

(ड) दूरसञ्चार सञ्जालमार्फत् सेवा सञ्चालन गर्दा लाग्ने शुल्क, ब्याज तथा हर्जाना सम्बन्धी व्यवस्थाहरु ग्राहकसँगको सम्झौतामा स्पष्टरूपमा उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।

(च) ग्राहकलाई दूरसञ्चार सञ्जालमार्फत् सेवा उपलब्ध गराउने संस्थाले सम्बन्धित दूरसञ्चार सेवा प्रदायकसँग सम्झौता गरी सोको प्रतिलिपिसहित कारोबार अनुमति लिने प्रक्रियामा यस विभागमा पेश गर्नुपर्नेछ ।

२. यस बैंकबाट अनुमतिपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्था तथा भुक्तानी सेवा प्रदायकको कार्य गर्न अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाले दूरसञ्चार सञ्जालमार्फत् सेवा सञ्चालन गर्दा देहाय बमोजिमका सेवाहरु प्रदान गर्न सक्नेछन् ।

- (क) ग्राहकको खातामा रहेको मौज्जात रकमको जानकारी उपलब्ध गराउने,
- (ख) ग्राहकको अनुरोध बमोजिम तेस्रो पक्षको खातामा रकमान्तर गर्ने,
- (ग) ग्राहकसँग भएको लिखित सम्झौता वा अनुरोध बमोजिम वस्तु खरिद वा सेवा उपभोग गरे वापतको रकम भुक्तानी गर्ने,
- (घ) ग्राहकको खाताको कारोवार विवरण (स्टेटमेन्ट) उपलब्ध गराउने,
- (ङ) चेक बुक जारी गर्ने संस्थाले ग्राहकको चेक बुक मागको अनुरोध स्वीकार गर्ने,
- (च) खाता रोकका, पासवर्ड परिवर्तन जस्ता ग्राहकको अनुरोध स्वीकार गर्ने,
- (छ) ग्राहकको खाता सम्बन्धी अन्य आवश्यक सूचनाहरु उपलब्ध गराउने,
- (ज) ग्राहकको अनुरोध बमोजिमका अन्य वित्तीय सेवा प्रदान गर्ने ।

३. अन्य व्यवस्था

- (क) दूरसञ्चार सञ्जालमार्फत् हुने कारोबारका क्रममा कुनै शंकास्पद कारोबार वा गतिविधि देखिएमा सम्बन्धित संस्थाले सोको सूचना यस विभागलाई तुरुन्त दिनुपर्नेछ ।
- (ख) दूरसञ्चार सञ्जालमार्फत् कारोबारका लागि गर्नुपर्ने Registration, सेवाको Activation तथा सेवा सुचारु हुने समयसम्बन्धी व्यवस्थाबारे संस्थाले उपयुक्त माध्यमबाट सर्वसाधारणलाई जानकारी गराउनु पर्नेछ ।

इ) सर्ट मेसेजिङ्ग सेवा (SMS) मार्फत् हुने कारोबार संचालन सम्बन्धमा

१. सर्ट मेसेजिङ्ग सेवा (SMS) मार्फत् कारोबार संचालन गर्दा अपनाउनुपर्ने नीतिगत एवम् प्रक्रियागत व्यवस्था ।

- (क) यस बैंकबाट भुक्तानी सेवा प्रदायक (PSP) को कार्य गर्न अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाले सर्ट मेसेजिङ्ग सेवा (SMS) मार्फत् कारोबार सञ्चालन गर्न पाउनेछन् ।
- (ख) माथि (क) मा उल्लेख भएबमोजिम SMS मार्फत् कारोबार सञ्चालन गर्ने भएमा संस्थाको सञ्चालक समितिबाट यस सम्बन्धी नीतिगत निर्णय, सुरक्षा तथा जोखिम व्यवस्थापन लगायतका अन्य प्रक्रियागत व्यवस्था पूरा गरी यस बैंकको अनुमति लिनुपर्नेछ ।
- (ग) यो निर्देशन जारी हुनुपूर्व SMS मार्फत् सेवा सञ्चालन गरिसकेका तर यस विभागमा अनुमतिका लागि निवेदन नदिएका बैंक तथा वित्तीय संस्थाको हकमा त्यस्तो नीतिगत तथा प्रक्रियागत व्यवस्थासहित २०७७ असार मसान्तभित्र कारोबार सञ्चालनको अनुमतिका लागि यस विभागमा निवेदन पेश गर्नुपर्नेछ ।
- (घ) SMS मार्फत् सेवा सञ्चालन गर्दा लाग्ने शुल्क, ब्याज तथा हर्जाना सम्बन्धी व्यवस्थाहरु ग्राहकसँगको सम्झौतामा स्पष्टरूपमा उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।

(ड) ग्राहकलाई SMS मार्फत् सेवा उपलब्ध गराउने संस्थाले सम्बन्धित सेवा प्रदायकसँग सम्भौता गरी सोको प्रतिलिपिसहित कारोवार अनुमति लिने प्रक्रियामा यस विभागमा पेश गर्नुपर्नेछ ।

ई) ग्राहक पहिचान (KYC) सम्बन्धी यस बैंकको निर्देशनको पूर्ण रुपमा परिपालना गरेको हुनुपर्नेछ ।

उ) खारेजी र बचाऊ

(क) यस बैंकबाट यसअघि जारी गरिएका देहायका निर्देशनहरु खारेज गरिएको छ :-

मिति २०७३/१०/१७ मा जारी गरिएको दूरसञ्चार सञ्जालमार्फत् स्वदेशी मुद्रामा गरिने वित्तीय सेवा सञ्चालन सम्बन्धी अ.प्रा.निर्देशन नं. २/०७३ तथा सो मिति पश्चात २०७६ मंसिर मसान्तसम्म जारी भएका यसै विषयसँग सम्बन्धित सम्पूर्ण परिपत्रहरु ।

(ख) उपबुँदा (१) बमोजिम खारेज गरिएका निर्देशन तथा परिपत्र बमोजिम भए गरेका काम कारवाही यसै निर्देशन बमोजिम भए गरेको मानिनेछ ।

नेपाल राष्ट्र बैंक
केन्द्रीय कार्यालय
भुक्तानी प्रणाली विभाग

अ.प्रा. निर्देशन नं. ३/०७६

विद्युतीय भुक्तानी सेवा प्रदान गर्दा अपनाउनु पर्ने सुरक्षा व्यवस्था

यस बैंकबाट अनुमतिपत्रप्राप्त भुक्तानी सम्बन्धी कार्य गर्ने संस्थाहरुलाई विद्युतीय भुक्तानी सेवा प्रदान गर्दा अपनाउनु पर्ने सुरक्षा व्यवस्था सम्बन्धमा देहाय बमोजिमका नीतिगत एवम् प्रक्रियागत व्यवस्था कायम गरिएकोले सोही बमोजिम गर्नु गराउनु हुन भुक्तानी तथा फस्यौट ऐन, २०७५ को दफा ४५ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी देहाय बमोजिमको निर्देशन जारी गरिएको छ ।

१. भुक्तानी सम्बन्धी कार्य गर्न अनुमतिपत्रप्राप्त संस्थाले भुक्तानी कारोबारको सुरक्षा तथा सञ्चालनका लागि अपनाउनुपर्ने नीतिगत एवम् प्रक्रियागत व्यवस्था ।

(क) भुक्तानी कारोबारको सुरक्षा तथा जोखिम व्यवस्थापन सम्बन्धी नीतिगत एवम् प्रक्रियागत व्यवस्था पूरा गरी यस बैंकलाई जानकारी गराउनुपर्नेछ । सूचनासम्बन्धी सुरक्षा र जोखिम व्यवस्थापन सम्बन्धमा कम्तीमा देहायका विषयहरु समावेश भएको हुनुपर्नेछ ।

अ) सूचनाको भौतिक तथा Environmental सुरक्षा सम्बन्धमा,

आ) हार्डवेयर तथा नेटवर्क सुरक्षा सम्बन्धमा,

इ) कम्प्युटर भाइरस तथा अन्य Malware हरुबाट सुरक्षा सम्बन्धमा,

ई) सूचनाको वर्गीकरण तथा पहुँच सम्बन्धमा,

उ) ग्राहकको सिस्टम पहुँचको Authentication सम्बन्धमा,

ऊ) Audit Trail तथा प्रणाली (System) मा भएका पहुँच (Access) सम्बन्धमा,

ए) ग्राहकको सूचनाको गोपनीयता (Privacy) तथा गुनासो (Grievances) को व्यवस्थापन सम्बन्धमा,

ऐ) संस्थाले गरेको Outsourcing बाट हुने जोखिम व्यवस्थापन सम्बन्धमा,

ओ) साइबर सुरक्षाका सम्बन्धमा,

औ) सूचनाको सुरक्षा सम्बन्धी ग्राहक तथा अन्य सरोकारवालाहरुलाई प्रदान गर्ने सचेतना कार्यक्रम (Awareness Program) सम्बन्धमा,

अं) संस्थाभित्र हुने IT Operation को सम्बन्धमा,

अः) योजना कार्यान्वयन सम्बन्धमा ।

(ख) भुक्तानी कारोबारको सुरक्षा तथा जोखिम व्यवस्थापनका लागि प्राकृतिक तथा मानवीय क्षतिसँग सम्बन्धित सम्पूर्ण पक्ष समावेश भएको Disaster Recovery Plan (DRP) तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याएको हुनुपर्नेछ । DRP मा कम्तीमा देहायका विषयहरु समावेश भएको हुनुपर्नेछ ।

अ) Data Center (DC) तथा Standby Site/Disaster Recovery Site (DRS),

आ) Data, Power तथा System Back Up,

इ) Recovery Time Objective (RTO) र Recovery Point Objective (RPO) सम्बन्धमा,

ई) योजना कार्यान्वयन तथा Incident Handling सम्बन्धमा,

उ) DC र DRS मा भएको Data को Transaction तथा Data Integrity सम्बन्धमा,

ऊ) सूचनाको सुरक्षा सम्बन्धमा,

ए) योजनाको आवधिक तथा आकस्मिक परीक्षण सम्बन्धमा ।

(ग) संस्थाले सुरक्षाको प्रत्याभूतिको लागि भुक्तानी कारोबारको नियमित अनुगमन तथा आवश्यकता अनुसार System Upgrade गरी सोको जानकारी सम्बन्धित कर्मचारी र प्रयोगकर्तालाई निरन्तर रूपमा गराउनुपर्नेछ ।

(घ) भुक्तानी प्रणाली कारोबारको System उपलब्ध गराउने संस्थाले System Upgrade गरे अनुरूप सम्बन्धित संस्थाले पनि भुक्तानी कारोबारमा आउनसक्ने सम्भावित जोखिमलाई दृष्टिगत गरी आवश्यकतानुसार आफ्नो प्रणालीको स्तरोन्नति गर्नुपर्नेछ ।

(ङ) भुक्तानी कारोबारको सुरक्षा एवं रेखदेखका लागि संस्थाले छुट्टै कर्मचारीको व्यवस्था गरेको हुनुपर्नेछ । उक्त कर्मचारीको काम, कर्तव्य, दायित्व र अधिकार स्पष्ट रूपमा तोकिएको हुनुपर्नेछ ।

२. प्रत्येक संस्थाले भुक्तानी प्रणालीको परीक्षण (System Audit) गराई प्रत्येक आर्थिक वर्ष समाप्त भएको ६ (छ) महिनाभित्र यस बैंकमा पेश गर्नुपर्नेछ । त्यस्तो परीक्षण गर्दा कम्तीमा निम्नानुसारको विषयवस्तुहरु समेटिएको हुनुपर्नेछ ।

(अ) User Authentication सम्बन्धमा,

(आ) आन्तरिक तथा बाह्य पक्षबाट प्रणालीमा पुग्न सक्ने सम्भावित जोखिम सम्बन्धमा,

(इ) सूचनाको सुरक्षा, प्रणाली (System) मा भएका Vulnerabilities,

(ई) Database and Transaction Security,

(उ) Network and Hardware Security,

(ऊ) Disaster Recovery सम्बन्धी व्यवस्था तथा कार्यान्वयनको अवस्था,

(ए) प्रणाली (System) मा प्रत्यक्ष पहुँच रोक्न सक्ने उपाय तथा आधारहरु,

(ऐ) Unauthorized Attempts का विवरणहरु,

(ओ) प्रणाली (System) मा सम्भावित जोखिम भए सो सम्बन्धी विवरणहरु ।

३. भुक्तानी प्रणाली परीक्षण (System Audit) बाट प्राप्त भएका कैफियतहरु सुधार गरी नेपाल राष्ट्र बैंक, भुक्तानी प्रणाली विभागमा जानकारी गराउनु पर्नेछ ।
४. संस्थाले प्रयोग गरेका प्रणालीको पहुँचलाई व्यवस्थित गर्न आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली (Internal Control System) को उचित व्यवस्था गरेको हुनुपर्नेछ ।
५. कार्डमार्फत् भुक्तानी सेवा सञ्चालन गर्ने संस्थाले Card Personalization and Dispatch, PIN Generation and Dispatch, Card तथा PIN Delivery लगायतका कार्यहरुमा उचित सुरक्षा व्यवस्था अपनाउनुपर्नेछ ।
६. भुक्तानी कारोबारलाई भरपर्दो, सुरक्षित तथा विश्वसनीय बनाउनका लागि ग्राहकले Electronic Payment Transaction Authentication गर्दा दुई तहको प्रमाणिकरण (Two Factor Authentication) सुनिश्चित हुने व्यवस्था मिलाउनुपर्नेछ । त्यस्तो सेवा सञ्चालन गर्दा उत्पन्न हुन सक्ने जोखिम र सोको न्यूनीकरण व्यवस्थापनको लागि उचित सतर्कता अपनाउनुपर्नेछ ।
७. इन्टरनेट बैंकिङमार्फत् भुक्तानी कारोबार गर्ने संस्थाले इन्टरनेट बैंकिङ सेवा आफ्ना खातावालालाई मात्र उपलब्ध गराउनुपर्नेछ ।
८. अन लाइन वा अन्य माध्यमबाट हुने Card Not Present-CNP कारोबारहरु क्रेडिट/डेबिट/प्रिपेड कार्डमा नभएका अतिरिक्त सूचना प्रयोग गरी Authentication गर्नुपर्नेछ ।
९. हरेक संस्थाले सूचना प्रविधि सम्बन्धमा आकस्मिक सहायता समूह (Information Technology Incident Response Team) गठन गरी कार्यान्वयनमा ल्याई सोको जानकारी नेपाल राष्ट्र बैंक, भुक्तानी प्रणाली विभागमा गराउनु पर्नेछ ।
१०. संस्थाको प्रणालीमा कुनै किसिमको साइबर आक्रमण, शंकास्पद गतिविधी वा अनाधिकृत पहुँच भएमा अविलम्ब सोको जानकारी नेपाल राष्ट्र बैंक, भुक्तानी प्रणाली विभागमा गराउनु पर्नेछ ।
११. कार्ड जारी गरी भुक्तानी प्रणाली सञ्चालन गर्न अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाले कारोबार तथा कार्डसँग सम्बन्धित संवेदनशील सूचनाको सुरक्षाको प्रत्याभूति गर्न Payment Card Industry- Data Security Standards-(PCI-DSS) पालना गरेको हुनु पर्नेछ ।
१२. खारेजी र बचाऊ

(क) यस बैंकबाट यसअघि जारी गरिएका देहायका निर्देशनहरु खारेज गरिएको छ :-

मिति २०७३/१०/१७ मा जारी गरिएको विद्युतीय भुक्तानी सेवा प्रदान गर्दा अपनाउनु पर्ने सुरक्षा सम्बन्धी अ.प्रा.निर्देशन नं. ३/०७३ तथा सो मिति पश्चात २०७६ मंसिर मसान्तसम्म जारी भएका यसै विषयसँग सम्बन्धित सम्पूर्ण परिपत्रहरु ।

(ख) उपबुँदा (१) बमोजिम खारेज गरिएका निर्देशन तथा परिपत्र बमोजिम भए गरेका काम कारवाही यसै निर्देशन बमोजिम भए गरेको मानिनेछ ।

नेपाल राष्ट्र बैंक
केन्द्रीय कार्यालय
भुक्तानी प्रणाली विभाग

अ.प्रा. निर्देशन नं. ४/०७६

सेटलमेन्ट बैंक (Settlement Bank) सम्बन्धमा ।

यस बैंकबाट अनुमतिपत्रप्राप्त भुक्तानी सम्बन्धी कार्य गर्ने संस्थाहरुलाई सेटलमेन्ट बैंक (Settlement Bank) सम्बन्धमा देहाय बमोजिमका नीतिगत एवम् प्रक्रियागत व्यवस्था कायम गरिएकोले सोही बमोजिम गर्नु गराउनु हुन भुक्तानी तथा फस्यौट ऐन, २०७५ को दफा ४५ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी देहाय बमोजिमको निर्देशन जारी गरिएको छ ।

१. सेटलमेन्ट बैंक सम्बन्धी व्यवस्था

- (क) यस बैंकबाट अनुमतिपत्रप्राप्त “क” वर्गको बैंक सेटलमेन्ट बैंक हुनुपर्नेछ ।
- (ख) सेटलमेन्ट खाता खोल्नु अगाडिको त्रैमासिक वित्तीय विवरणमा यस बैंकले तोकेको पूँजीकोष कायम भएको हुनुपर्नेछ ।
- (ग) यस बैंकको नीतिगत व्यवस्था वा निर्देशन बमोजिम तोकिएको न्यूनतम चुक्ता पूँजी कायम भएको हुनुपर्नेछ ।
- (घ) बैंकको केन्द्रीय कार्यालय र सम्पूर्ण कार्यालयहरुबीच अवरोधरहित (uninterrupted) ढंगले विद्युतीय वित्तीय कारोबार सम्पादन हुनसक्ने गरी सूचना आदान प्रदान हुने विद्युतीय सञ्चार सञ्जाल (Electroniccommunication network) को व्यवस्था गरेको हुनुपर्नेछ ।
- (ङ) यस बैंकले तोकेको सीमाभित्र बैंकको निष्क्रिय कर्जा रहेको हुनुपर्नेछ ।
- (च) विगत ३ वर्षभित्र यस बैंकबाट जारी “बैंक तथा वित्तीय संस्थाको शीघ्र सुधारात्मक कारवाही सम्बन्धी” विनियमावली बमोजिमको कारवाही नभएको हुनुपर्नेछ ।
- (छ) बैंक सञ्चित नोक्सानीमा नरहेको तथा पछिल्लो ५ वर्ष लगातार खुद नाफामा रहेको हुनुपर्नेछ ।
- (ज) बैंकको Banking System 7/24/365 अनवरत रुपमा सञ्चालन हुने सुनिश्चित भएको हुनुपर्नेछ ।
- (झ) विद्युतीय माध्यमबाट गरिने जुनसुकै प्रकारको वित्तीय कारोबार सम्बन्धी फस्यौट समयमा नै हुन नसकेको कारणबाट ग्राहकलाई परेको वित्तीय नोक्सानी सम्बन्धी दायित्व सम्बन्धित भुक्तानी सेवा प्रदायक/भुक्तानी प्रणाली सञ्चालकले व्यहोर्नु पर्नेछ । तर, उक्त संस्थाले यस्तो दायित्व व्यहोर्न नसकेको अवस्थामा सोको अन्तिम दायित्व सेटलमेन्ट बैंकको हुनेछ ।

२. भुक्तानी प्रणाली सञ्चालक वा भुक्तानी सेवा प्रदायक सम्बन्धी व्यवस्था ।

- (क) भुक्तानी प्रणाली सञ्चालक वा भुक्तानी सेवा प्रदायक सम्बन्धी कार्य गर्ने संस्थाको सञ्चालक समितिले निर्णय गरी सोको आधारमा एक छुट्टै सेटलमेन्ट खाता खोल्नुपर्नेछ ।
- (ख) सेटलमेन्ट बैंक र भुक्तानी सम्बन्धी कार्य गर्ने संस्थाको बीचमा सेटलमेन्ट खाता सञ्चालन गर्न लिखित सम्झौता गरी सोको प्रतिलिपि यस बैंकमा पेश गर्नुपर्नेछ ।
- (ग) यस बैंकको स्वामित्वमा गठन भएको संस्था मार्फत् गरिने राफसाफ कारोबारको अन्तिम सेटलमेन्ट कार्य यस बैंकको बैकिङ्ग कार्यालय मार्फत् हुनेछ ।

३. सेटलमेन्ट बैंक र भुक्तानी प्रणाली सञ्चालक/भुक्तानी सेवा प्रदायकले फर्स्यौट कारोबार सम्बन्धी तथ्याङ्क यस बैंकले तोकेको ढाँचामा महिना समाप्त भएको १५ दिनभित्र यस विभागमा पेश गर्नुपर्नेछ ।

४. यस निर्देशन जारी हुनु अघि फछ्यौट कारोवारको लागि सेटलमेन्ट खाता सञ्चालन गरिरहेका बैंकहरुले यस निर्देशनमा उल्लिखित व्यवस्थाहरु मिति २०७७ साल असार मसान्तसम्ममा पूरा गरी सक्नुपर्नेछ ।

५. खारेजी र बचाऊ

- (क) यस बैंकबाट यसअघि जारी गरिएका देहायका निर्देशनहरु खारेज गरिएको छ :-

मिति २०७४/०४/१५ मा जारी गरिएको सेटलमेन्ट बैंक सम्बन्धी अ.प्रा.निर्देशन नं. ४/०७४ तथा सो मिति पश्चात २०७६ मंसिर मसान्तसम्म जारी भएका यसै विषयसँग सम्बन्धित सम्पूर्ण परिपत्रहरु ।

- (ख) उपबुँदा (१) बमोजिम खारेज गरिएका निर्देशन तथा परिपत्र बमोजिम भए गरेका काम कारवाही यसै निर्देशन बमोजिम भए गरेको मानिनेछ ।

नेपाल राष्ट्र बैंक
केन्द्रीय कार्यालय
भुक्तानी प्रणाली विभाग

अ.प्रा. निर्देशन नं. ५/०७६

विद्युतीय माध्यमबाट गरिने कारोवार सीमा सम्बन्धमा

यस बैंकबाट अनुमतिपत्रप्राप्त भुक्तानी सम्बन्धी कार्य गर्ने संस्थाहरुलाई विद्युतीय माध्यमबाट गरिने कारोवार सीमा सम्बन्धमा देहाय बमोजिमका नीतिगत एवम् प्रक्रियागत व्यवस्था कायम गरिएकोले सोही बमोजिम गर्नु गराउनु हुन भुक्तानी तथा फर्स्यौट ऐन, २०७५ को दफा ४५ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी देहाय बमोजिमको निर्देशन जारी गरिएको छ ।

१. बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट नेपाली मुद्रामा भुक्तानी हुने गरी जारी गरिएका क्रेडिट कार्ड, डेबिट कार्ड, प्रिपेड कार्ड र मोबाइल बैंकिङ तथा इन्टरनेट बैंकिङ सेवा लगायत अन्य विद्युतीय माध्यमबाट गरिने कारोवार सम्बन्धमा ।

१.१ कार्डको माध्यमबाट गरिने नगद तथा भुक्तानी कारोवार सम्बन्धमा

क) विभिन्न कार्डहरुद्वारा गरिने कारोवारहरुको न्यूनतम तथा अधिकतम सीमा देहाय बमोजिम हुनेछ ।

क्र.स.	उपकरण	न्यूनतम (रु.)	प्रतिकारोबार (रु.)	प्रतिदिन (रु.)	प्रतिमहिना (रु.)
१	प्रिपेड कार्ड	५ सय	२५ हजार	-	-
२	डेबिट कार्ड	५ सय	२५ हजार	१ लाख	-
३	Kiosk Terminals	-	-	२५ हजार	५० हजार
४	NFC (Near Field Communication Technology) Contactless कार्ड	-	२ हजार	-	-

ख) सामान्यतया: क्रेडिट कार्ड (Credit Card) बाट नगद कारोवार गर्न पाइने छैन । तर ग्राहकलाई अत्यावश्यक भएको अवस्थामा क्रेडिट कार्डको स्वीकृत सीमा रकमको १० (दश) प्रतिशतसम्म नगद भिक्त बाधा पुगेको मानिने छैन ।

ग) क्रेडिट कार्ड (Credit Card) बाट नगद कारोवार गरी कार्डबाट प्रयोग भएको रकम भुक्तानी गर्ने समय समाप्त नहुँदै कार्डमा भएको रकमको सीमा समाप्त भएको अवस्थामा यस्तो रकम बैंकमा जम्मा गरी समयावधि अगावै बुँदा नं. (ख) मा तोकिएको सीमासम्मको नगद भिक्त बाधा पुगेको मानिने छैन ।

- घ) प्रिपेड कार्ड (Prepaid Card) जारी गर्दा एक पटकमा अधिकतम रु.१,००,०००/- (अक्षरेपि एक लाख मात्र) सम्मको कार्ड जारी गर्न सकिनेछ ।
- ङ) उपर्युक्त व्यवस्थाले बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई ग्राहकको चाहना बमोजिम प्रिपेड कार्डबाट नगद भिक्न सक्ने अधिकतम सीमा निर्धारण गर्न बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।
- च) बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले नगद व्यवस्थापन, भौगोलिक अवस्था, सुरक्षा व्यवस्था र विशेष परिस्थिति समेतलाई ध्यानमा राखी डेबिट कार्डबाट तोकिएको रकमको सीमा घटाउन उपर्युक्त व्यवस्थाले बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।
- छ) बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले Issuer र Acquirer फरक संस्था भई नेपाल भित्र जारी गरिएका डेबिट कार्ड (Debit Card) बाट रकम भिक्दा एक पटकमा प्रति कारोवार न्यूनतम रु.५००/- (अक्षरेपी पाँच सय मात्र) देखि अधिकतम रु.२५,०००/- (अक्षरेपी पच्चीस हजार मात्र) सम्म नगद भिक्न सक्ने व्यवस्था गर्नुपर्ने छ । साथै, यस प्रकारको कारोवारमा लिने सेवा शुल्क अनिर्वाय रुपमा सार्वजनिक गर्नुपर्ने छ ।
- ज) NFC कार्डमार्फत् गरिने कारोवारका लागि कारोवार संख्या र जोखिम न्यूनीकरण गर्ने व्यवस्थाहरू बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू स्वयम्ले निर्धारण गर्नुपर्ने छ ।

१.२ मोबाइल तथा इन्टरनेट बैंकिङको माध्यमबाट गरिने भुक्तानी कारोवार सम्बन्धमा ।

- क) मोबाइल तथा इन्टरनेटद्वारा गरिने कारोवारहरूको अधिकतम सीमा देहाय बमोजिम हुनेछ ।

क्र.स.	उपकरण	प्रतिदिन (रु)	प्रतिमहिना (रु)
१.	मोबाइल बैंकिङ (QR Code समेत)	५० हजार	२ लाख
२.	इन्टरनेट बैंकिङ (Merchant Payment)	१० लाख	३० लाख
३.	इन्टरनेट बैंकिङ (Account Transfer)	१० लाख	५० लाख

तर, कुनै व्यक्तिको नाममा बैंक तथा वित्तीय संस्थामा रहेको एउटा खाताबाट सोही व्यक्तिको नाममा सोही संस्थामा रहेको अर्को खातामा रकम रकमान्तर गर्न उपर्युक्त व्यवस्थाले बाधा पुगेको मानिने छैन ।

- ख) नेपाल सरकारको सम्बन्धित कार्यालयमा भुक्तानी गर्नुपर्ने कर, राजस्व, जरिवाना, सवारी दस्तुर, रजिष्ट्रेशन तथा सेवा शुल्क जस्ता विविध शुल्कहरू सम्बन्धित निकायहरूले विद्युतीय माध्यमबाट भुक्तानी गर्न नीतिगत निर्णय गरी आवश्यक व्यवस्था गरेको अवस्थामा बील बमोजिमको रकम मोबाइल बैंकिङको माध्यमबाट भुक्तानी गर्न बुँदा नं.(क) मा उल्लेखित सीमाले बाधा पुगेको मानिने छैन ।
- ग) प्रचलित कानून बमोजिम दर्ता भई सञ्चालनमा रहेका नेपाल विद्युत प्राधिकरण, दूरसञ्चार सेवा प्रदायक संस्थाहरू, खानेपानी सेवा, शिक्षण संस्था (विद्यालय/कलेज) स्वास्थ्य संस्था (Hospital/Nursing Home, Diagnostic Centre), हवाई सेवा, यातायात सेवा, होटल तथा रेष्टुरेन्ट सेवा, सामाजिक सुरक्षा भत्ता, विमा प्रिमियम, धितोपत्र सम्बन्धी कारोवार जस्ता सेवाहरूको आवधिक रुपमा भुक्तानी गर्नुपर्ने शुल्कहरूको बील बमोजिमको रकम मोबाइल

बैंकिङको माध्यमबाट भुक्तानी गर्न बुँदा नं. (क) मा उल्लेखित सीमाले बाधा पुगेको मानिने छैन ।
यसरी भुक्तानी गरिएको रकमको विवरण अद्यावधिक गरी राख्नुपर्नेछ ।

२. Wallet को माध्यमबाट गरिने Fund Transfer तथा भुक्तानीको सीमा सम्बन्धमा

क) Wallet को माध्यमद्वारा गरिने Fund Transfer को अधिकतम सीमा देहाय बमोजिम हुनेछ ।

क्र.स.	Fund Transfer / भुक्तानी	प्रतिकारोबार (रु)	प्रतिदिन (रु)	प्रतिमहिना (रु)
१.	Agent वा Sub-Agent बाट वालेटमा	-	२५ हजार	१ लाख
२.	बैंक खाताबाट वालेटमा	२५ हजार	१ लाख	५ लाख
३.	वालेटबाट अन्य बैंक खातामा	-	२५ हजार	५० हजार
४.	एक वालेटबाट अर्को वालेटमा	-	२५ हजार	५० हजार

तर, Wallet मा अधिकतम रु.२५,०००/- (अक्षरेपी पच्चिस हजार मात्र) भन्दा बढी मौज्जात Overnight राख्न पाइनेछैन । साथै, वालेटबाट वालेट वाहकको बैंक खातामा रकमान्तर गर्दा कुनै सीमा लाग्ने छैन ।

ख) भुक्तानी सेवा प्रदायकले सञ्चालन गरेको Wallet मा ग्राहकले भुक्तानी सम्बन्धी कार्यको लागि नगद वा ट्रान्सफर गरी रकम जम्मा गर्न सक्नेछन् । नगद जम्मा गर्दा सम्बन्धित भुक्तानी सेवा प्रदायकबाट नियुक्त आधिकारिक Agent वा Sub-Agent मार्फत् गर्न सकिनेछ । तर, ग्राहकले माग गरेको अवस्थामा Agent वा Sub-Agent मार्फत् प्रति महिना रु. २५,०००/- (अक्षरेपी पच्चिस हजार मात्र) भन्दा बढी नहुने गरी प्रति दिन रु.५,०००/- (अक्षरेपी पाँच हजार मात्र) सम्म नगद भुक्तानी गर्न बाधा पुगेको मानिने छैन ।

ग) विद्युतीय भुक्तानी माध्यमबाट गरिने कारोवारको सीमा सम्बन्धी व्यवस्था भुक्तानी सेवा प्रदायक संस्थाहरूले नियुक्त गरेको Agent वा Sub Agent र संस्थागत ग्राहकहरूको हकमा लागू हुने छैन ।

३. Recharge/Top Up गर्ने सम्बन्धमा ।

क) भुक्तानी सेवा प्रदायकले सञ्चालन गरेको Wallet बाट Mobile Recharge, Internet, केवुल टेलिभिजन महशुल र आधारभूत टेलिफोन (PSTN) सेवा लगायतको बील बमोजिमको महशुल रकम भुक्तानी गर्न सकिनेछ ।

ख) बुँदा (क) बमोजिम भुक्तानी गरिएको रकमको बील/विवरण अनिवार्य रूपमा संलग्न गरी राख्नुपर्नेछ ।

४. विप्रेषण (Remittance) रकम भुक्तानी गर्ने सम्बन्धमा ।

क) विदेशमा रहेका नेपाली नागरिकहरूले आर्जन गरेको रकम विद्युतीय माध्यमबाट नेपालमा विप्रेषण कम्पनीहरू/बैंकहरूबाट नियुक्त Agent वा Sub-Agent मार्फत् भुक्तानी गर्न सकिनेछ ।

- ख) विप्रेषण कम्पनी, Agent वा Sub-Agent मार्फत् विदेशबाट पठाएको रकम नेपालमा रहेका बैंकहरुमा प्राप्त भएपछि सम्बन्धित पक्षलाई अधिकतम रु. १ लाखसम्मको रकम नगदमा भुक्तानी गर्न सक्नेछन् । उक्त रकम भन्दा बढीको रकम भुक्तानी गर्नु परेमा बैंक खाता/चेक मार्फत् भुक्तानी गर्नुपर्ने छ ।
- ग) विप्रेषण कम्पनीहरुबाट जारी गरिएका विप्रेषण कार्ड (Remittance Card) मार्फत् स्वदेशभित्र सम्बन्धित पक्षलाई रकम भुक्तानी गर्न सकिनेछ ।
- घ) विदेशमा रहेका नेपालीहरुबाट जम्मा भएको रकम सम्बन्धित पक्षलाई भुक्तानी गर्दा ग्राहक पहिचान नम्बर (कोड नं), नाम, ठेगाना, रकम र सम्पर्क नम्बर यकीन गरी मात्र भुक्तानी गर्नुपर्नेछ ।
- ङ) Agent वा Sub-Agent हरूले स्वदेशमा आन्तरिक विप्रेषणको कारोवार गर्दा अनिवार्य रूपमा सम्बन्धित विप्रेषण कम्पनीहरुको System प्रयोग गरी प्रति व्यक्ति, प्रति कारोवार, प्रति दिन, अधिकतम रु.१,००,०००/- (अक्षरेपी एक लाख मात्र) सम्मको कारोवार गर्न सक्नेछन् ।
- च) विद्युतीय माध्यमबाट गरिने कारोवारको सीमा भुक्तानी सेवा प्रदायकहरुले नियुक्त गरेको Agent वा Sub Agent र संस्थागत ग्राहकहरुको हकमा लागू हुने छैन ।

५. विद्युतीय भुक्तानी कारोवारको विवरण उपलब्ध गराउने सम्बन्धमा ।

- क) विद्युतीय कारोवारमा लिइने सेवा शुल्क सम्बन्धी विवरण प्रत्येक ६/६ महिनामा नियमित रूपमा वा शुल्क परिवर्तन भएको समयमा सार्वजनिक गरी यस विभागलाई जानकारी गराउनु पर्नेछ ।
- ख) क्रेडिट कार्ड र प्रिपेड कार्डबाट प्रत्येक महिना वा तोकिएको अवधिको सीमासम्म नगद कारोवार गर्ने ग्राहकहरुको विवरण महिना समाप्त भएको १५ (पन्ध्र) दिनभित्र तोकिएको ढाँचामा यस विभागमा पेश गर्नु पर्नेछ ।
- ग) विप्रेषण रकम भुक्तानी गर्दा ग्राहक पहिचान सम्बन्धी कागजातहरुको अभिलेख भुक्तानी दिने कार्यालयमा र एजेन्ट नियुक्त गर्ने सम्बन्धित संस्थामा सुरक्षित राख्नु पर्नेछ ।
- घ) कुनै शंकास्पद कारोवार वा गतिविधि देखिन आएमा सम्बन्धित संस्थाले सोको सूचना यस विभागलाई अविलम्ब दिनु पर्नेछ ।

६. विद्युतीय भुक्तानी कारोवार सञ्चालन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था ।

- क) Wallet मार्फत् गरिने विद्युतीय कारोवारमा लिइने सेवा शुल्क सम्बन्धी विवरण सेवा प्रदान गर्ने संस्था र ग्राहकबीच भएको सम्झौतामा आधारित हुनु पर्नेछ । यस्तो शुल्क लिंदा ग्राहकहरुलाई सेवा शुल्क सम्बन्धमा कुनै किसिमको विभेद गर्न पाइने छैन ।
- ख) Wallet मार्फत् गरिने कारोवारका लागि गर्नुपर्ने Registration, सेवाको Activation तथा अन्य व्यवस्था उपयुक्त माध्यमबाट ग्राहकलाई यथाशीघ्र जानकारी गराउनुपर्नेछ ।
- ग) संस्थाले सञ्चालन गरेको Wallet लाई व्यवस्थित गर्न आन्तरिक नीति, आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली (Internal Control System), संचालन प्रक्रिया र सम्भावित जोखिम नियन्त्रणका उपायहरु तर्जुमा गरी जोखिमरहित रूपमा सञ्चालन हुने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।
- घ) भुक्तानी सम्बन्धी कार्य गर्ने संस्थाले Wallet सञ्चालन गर्न मासिक रूपमा रु.५,०००/- (अक्षरेपी पाँच हजार मात्र) सम्मको कारोवार गर्ने ग्राहकहरुलाई भुक्तानी सम्बन्धी कार्य गर्ने संस्थालाई

प्रदान गर्ने अनुमति नीतिमा भएको ग्राहक पहिचान सम्बन्धी व्यवस्थाको पूर्ण पालना गर्न/गराउनु Online फाराम भर्ने/भराउने तथा अध्यावधिक गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

ड) मासिक रुपमा Wallet मार्फत् रु.५,०००/- (अक्षरेपि पाँच हजार मात्र) भन्दा बढी कारोवार गर्ने ग्राहकहरुका लागि यस बैंकको बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभागबाट जारी गरिएको ग्राहक पहिचान (Know Your Customer) सम्बन्धी निर्देशन नं १९ को पूर्णरुपमा परिपालना गरेको हुनु पर्नेछ ।

च) भुक्तानी तथा फस्यौट ऐन, सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण ऐन, सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण नियमावली, विद्युतीय कारोवार ऐन, विद्युतीय कारोवार नियमावली लगायत अन्य प्रचलित कानून र यस बैंकले समय समयमा जारी गरेका नीति, निर्देशन र परिपत्रको पूर्ण परिपालना गरी विद्युतीय खातामा रकम जम्मा, खर्च र ट्रान्सफर गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

छ) यस बैंकबाट विद्युतीय कारोवार गर्न अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाहरुले कारोवारमा संलग्न रहने पक्षहरुको काम, कर्तव्य र अधिकार पालना गर्नुपर्ने दायित्वको सम्बन्धमा स्पष्ट व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।

ज) यस बैंकबाट भुक्तानी सेवा सञ्चालन गर्न अनुमतिपत्रप्राप्त संस्थाले डिपार्टमेन्टल स्टोर, मार्ट, होटल, पसल लगायतका मर्चेन्टहरुबाट Point of Sale (POS) मसिन मार्फत गरिएको कारोवारमा ग्राहकसँग कुनै पनि प्रकारको अतिरिक्त शुल्क लिन नपाउने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

झ) यस निर्देशन बमोजिम बैंकको स्वीकृति लिई सञ्चालन गरिएका विद्युतीय भुक्तानी सम्बन्धी सेवाहरु मर्मत सम्भार, स्तरवृद्धि वा अन्य कार्यको सिलसिलामा अस्थायी रुपमा बन्द गर्नुपर्ने भएमा अनिवार्य रुपमा यस बैंकको पूर्व स्वीकृति लिनु पर्नेछ । तर, असाधारण परिस्थिति सृजना भई पूर्व स्वीकृति लिन असम्भव रहेको अवस्थामा अविलम्ब यस बैंकलाई जानकारी गराउनु पर्नेछ ।

७. अभिलेख सुरक्षित राख्ने

क) यस बैंकबाट विद्युतीय माध्यमबाट कारोवार गर्न अनुमतिपत्र प्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्था, भुक्तानी सेवा प्रदायक तथा भुक्तानी प्रणाली सञ्चालक संस्थाले कारोवारको अभिलेख कारोवार सम्पन्न भएको मितिले कम्तीमा पाँच वर्षसम्म सुरक्षित राख्नु पर्नेछ ।

ख) प्रत्येक कारोवार आवश्यक परेको अवस्थामा प्रमाणको रुपमा प्रयोग गर्न सकिने गरी ग्राहकको नाम, थर, ठेगाना, कारोवारको सीमा, मिति, प्रयोग भएको खाता नम्बर वा प्राप्त गर्ने व्यक्ति फर्म/संस्थाको विवरण सहित उल्लेख गर्नु पर्नेछ ।

८. विद्युतीय खातामा रकम जम्मा र खर्च सम्बन्धी निर्देशनको पालना नगरेमा हुने कारवाही

क) अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाले विद्युतीय खातामा रकम जम्मा र खर्च सम्बन्धी निर्देशनको पालना नगरेमा नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ९९ वा १०० तथा भुक्तानी तथा फस्यौट ऐन, २०७५ बमोजिम कारवाही हुनेछ ।

९. खारेजी र बचाऊ

क) यस बैंकबाट यसअघि जारी गरिएका देहायका निर्देशनहरु खारेज गरिएको छ :-

मिति २०७५/०३/३१ मा जारी गरिएको विद्युतीय माध्यमबाट गरिने कारोवार सीमा सम्बन्धी अ.प्रा.निर्देशन नं. ५/०७५ तथा सो मिति पश्चात २०७६ मंसिर मसान्तसम्म जारी भएका यसै विषयसँग सम्बन्धित सम्पूर्ण परिपत्रहरु ।

- ख) उपबुँदा (१) बमोजिम खारेज गरिएका निर्देशन तथा परिपत्र बमोजिम भए गरेका काम कारवाही यसै निर्देशन बमोजिम भए गरेको मानिनेछ ।

नेपाल राष्ट्र बैंक
केन्द्रीय कार्यालय
भुक्तानी प्रणाली विभाग

अ.प्रा. निर्देशन नं. ६/०७६

वार्षिक वित्तीय विवरण सार्वजनिक/प्रकाशन गर्नुपूर्व स्वीकृति लिने सम्बन्धमा

यस बैंकबाट अनुमतिपत्रप्राप्त भुक्तानी सम्बन्धी कार्य गर्ने संस्थाहरुलाई वार्षिक वित्तीय विवरण सार्वजनिक/प्रकाशन गर्नुपूर्व स्वीकृति लिने सम्बन्धमा देहाय बमोजिमका नीतिगत एवम् प्रक्रियागत व्यवस्था कायम गरिएकोले सोही बमोजिम गर्नु गराउनु हुन भुक्तानी तथा फर्स्यौट ऐन, २०७५ को दफा ४५ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी देहाय बमोजिमको निर्देशन जारी गरिएको छ ।

१. यस बैंकबाट अनुमतिपत्र प्राप्त भुक्तानी प्रणाली सञ्चालक र भुक्तानी सेवा प्रदायक (बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु बाहेक) संस्थाहरुले वित्तीय विवरण सार्वजनिक/प्रकाशन गर्नुपूर्व अपनाउनुपर्ने प्रकृयागत व्यवस्थाहरु सम्बन्धमा ।

- (क) संस्थाको सञ्चालक समितिबाट वार्षिक आर्थिक कारोवारको लेखापरीक्षण गर्न लेखापरीक्षक नियुक्त गरी सोको जानकारी अनिवार्य रूपमा यस बैंकलाई दिनुपर्ने,
- (ख) अनुमतिपत्र प्राप्त संस्था/संयन्त्रहरुले प्रत्येक आर्थिक वर्षको साउन १ देखि असार मसान्तसम्मको अवधिलाई आर्थिक वर्षको रूपमा मान्नु पर्नेछ । तर संस्था संस्थापना भएको पहिलो वर्ष संस्थापना मितिदेखि असार मसान्तसम्मको अवधिलाई आर्थिक वर्षको रूपमा मान्नुपर्ने,
- (ग) अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाहरुले प्रचलनमा रहेका लेखामान/लेखापरीक्षण तालिकाहरुको प्रयोग गरी लेखा परीक्षण गराउनुपर्ने,
- (घ) अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाहरुले आर्थिक वर्ष समाप्त भएको चार (४) महिना भित्रमा लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्नुपर्ने छ । उक्त लेखापरीक्षण प्रतिवेदन संस्थाको सञ्चालक समितिबाट निर्णय गरी १ महिना भित्र यस बैंकमा पेश गर्नुपर्ने,
- (ङ) संस्थाको लेखापरीक्षण गर्दा आर्थिक विवरणको अतिरिक्त संस्थागत सुशासन सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्थाहरु, प्रमुख जोखिम पहिचान तथा सोको न्यूनीकरण गर्न गरिएका व्यवस्थाहरु र लेखा नीतिहरुको समेत विश्लेषण गरी पेश गर्नुपर्ने,
- (च) संस्थामा परिपालना (Compliance) विभाग/इकाई गठन गरी संस्थाको प्रवन्धपत्र, नियमावली, यस बैंकबाट जारी गरिएका निर्देशन, परिपत्र, सूचना, आदेशहरुको परिपालन एवम् संस्थाले पारित गरी लागू गरेका नीति, नियम, मार्गदर्शन तथा आर्थिक कारोवारहरुको निरन्तर रूपमा परीक्षण गर्नुपर्ने,
- (छ) संस्थाको आन्तरिकलेखा परीक्षण विभाग/इकाईबाट प्रत्येक ६/६ महिनामा वित्तीय विवरणको परीक्षण गरी उपयुक्त माध्यमबाट प्रकाशन/सार्वजनिक गर्नुपर्ने ।

२. यस बैंकबाट अनुमतिपत्र प्राप्त भुक्तानी प्रणाली सञ्चालक र भुक्तानी सेवा प्रदायक (बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु बाहेक) संस्थाहरुले वित्तीय विवरण सार्वजनिक/प्रकाशन गर्नुपूर्व यस बैंकमा देहाय बमोजिमका विवरणहरु पेश गरी स्वीकृति लिनुपर्ने ।

(क) संस्थाको नाफा नोक्सान विवरण तथा वासलात, (अनुसूची सहित)

(ख) लेखापरीक्षण प्रतिवेदन र सञ्चालक समितिको प्रतिक्रिया,

(ग) संस्थाको वार्षिक आर्थिक कारोवार/गतिविधि समावेश भएको संक्षिप्त प्रतिवेदन,

(घ) नगद प्रवाह विवरण,

(ङ) प्रत्येक आर्थिक वर्षको असार मसान्तको दिन संस्थामा देखिएको मौज्जात र सेटलमेन्ट बैंकको सेटलमेन्ट खातामा रहेको मौज्जातको विवरण,

३. बैंकबाट भुक्तानी सम्बन्धी कार्य गर्न अनुमतिपत्रप्राप्त संस्थाहरुले यस बैंकबाट तोकिएको ढाँचामा (reporting.nrb.org.np) विद्युतीय माध्यमबाट हुने कारोबारको अनलाइन रिपोर्टिङ्ग गर्नु पर्नेछ ।

४. खारेजी र बचाऊ

(क) यस बैंकबाट यसअघि जारी गरिएका देहायका निर्देशनहरु खारेज गरिएको छ :-

मिति २०७५/०५/१४ मा जारी गरिएको वार्षिक वित्तीय विवरण सार्वजनिक/प्रकाशन गर्नुपूर्व स्वीकृति लिने सम्बन्धी अ.प्रा.निर्देशन नं. ६/०७५ तथा सो मिति पश्चात २०७६ मंसिर मसान्तसम्म जारी भएका यसै विषयसँग सम्बन्धित सम्पूर्ण परिपत्रहरु ।

(ख) उपबुँदा (१) बमोजिम खारेज गरिएका निर्देशन तथा परिपत्र बमोजिम भए गरेका काम कारवाही यसै निर्देशन बमोजिम भए गरेको मानिनेछ ।

नेपाल राष्ट्र बैंक
केन्द्रीय कार्यालय
भुक्तानी प्रणाली विभाग

अ.प्रा. निर्देशन नं. ७/०७६

लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरुलाई भुक्तानी सेवा प्रदायकको अनुमति प्रदान गर्ने सम्बन्धमा

यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरुले भुक्तानी सेवा प्रदायकको रूपमा सेवाग्राहीलाई विद्युतीय माध्यमबाट भुक्तानी सम्बन्धी सेवा प्रदान गर्न देहाय बमोजिमका मापदण्ड एवम् प्रक्रियागत व्यवस्था कायम गरिएकोले सोही बमोजिम गर्नु/गराउनु हुन भुक्तानी तथा फस्यौट ऐन, २०७५ को दफा ४५ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी यो निर्देशन जारी गरिएको छ ।

१. यस बैंकबाट इजाजतपत्र प्राप्त लघुवित्त वित्तीय संस्थाले विद्युतीय माध्यमबाट भुक्तानी सेवा प्रदान गर्न देहाय बमोजिमका मापदण्ड पुरा गरेको हुनु पर्नेछ ।
  - (क) कम्तीमा चुक्ता पूँजी रु. १०,००,००,०००/- (अक्षरेपी दश करोड रुपैया मात्र) रहेको,
  - (ख) कम्तीमा २० (विस) वटा शाखा कार्यालयहरु सञ्चालनमा रहेको,
  - (ग) कम्तीमा २०,००० (विस हजार) ग्राहकहरुसँग कर्जा/बचत कारोवार गरेको,
  - (घ) यस बैंकमा पेश गर्नुपर्ने तथ्याङ्क तथा विवरण Online मार्फत् पेश गर्ने प्रतिवद्धतापत्र पेश गरेको,
  - (ङ) विश्वसनीय र भरपर्दो सूचना प्रविधि प्रणालीको प्रयोग गरेको ।
२. इजाजतपत्रप्राप्त लघुवित्त वित्तीय संस्थाले विद्युतीय माध्यमबाट भुक्तानी सेवा प्रदान गर्न देहाय बमोजिमका प्रक्रियागत व्यवस्थाहरु पुरा गरी निवेदन पेश गर्नु पर्नेछ ।
  - (क) संस्थाको सञ्चालक समितिबाट विद्युतीय माध्यमबाट गरिने कारोवार र सेवा सञ्चालन गर्ने सम्बन्धी निर्णयको प्रतिलिपि पेश गर्नुपर्ने,
  - (ख) भुक्तानी सम्बन्धी कार्य गर्ने संस्था/संयन्त्रलाई प्रदान गरिने अनुमति नीति, को अनुसूचीमा तोकिए बमोजिम विवरण पेश गर्नुपर्ने,
  - (ग) Data Center र Data Recovery Site सम्बन्धी व्यवस्था गरी कार्ड होल्डरको तथ्याङ्कको सुरक्षाको प्रत्याभूति गरेको हुनुपर्ने,
  - (घ) Information Technology Policy, Product Manual, User Manual सम्बन्धी विवरण पेश गर्नुपर्ने,
  - (ङ) जोखिम पहिचान, न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी गरिएका व्यवस्थाहरु र विवाद समाधान कार्यविधि तयार गरी पेश गर्नुपर्ने,
  - (च) विद्युतीय भुक्तानी कार्डको माध्यमबाट कारोवार गर्न Switching संस्था र दूरसञ्चार सञ्जाल मार्फत् कारोवार गर्न दूरसञ्चार सेवा प्रदायक/इन्टरनेट सेवा प्रदायक संस्थाहरुसँग सेवा उपयोग गर्ने सम्बन्धी सम्झौताहरुको प्रतिलिपि पेश गर्नुपर्ने,

- (छ) संस्थाको केन्द्रीय कार्यालय र कारोवार सञ्चालन गर्ने शाखा कार्यालयहरु बीच Online Network Connectivity सम्बन्धी व्यवस्था गरेको हुनुपर्ने,
- (ज) भुक्तानी कारोवारको लागि आवश्यक तरलता तथा जोखिम व्यवस्थापन सम्बन्धी प्रतिवद्धता पेश गरेको हुनुपर्ने,
- (झ) Access Control Measure सम्बन्धी व्यवस्था गरी भुक्तानी प्रणालीको नियमित अनुगमनको व्यवस्था मिलाएको हुनुपर्ने,
- (ञ) आन्तरिक रूपमा भुक्तानी प्रणालीको नियमित अनुगमन र ओभरसाइट गर्नुपर्ने ।

३. सर्ट म्यासेज सर्भिस (Short Message Service) सम्बन्धी व्यवस्था

- (क) लघुवित्त वित्तीय संस्थाले भुक्तानी सेवा प्रदान गर्दा कारोवार सम्पन्न भए पश्चात SMS Alert सेवा प्रदान गर्नु पर्नेछ ।

४. खारेजी र बचाऊ

- (क) यस बैंकबाट यसअघि जारी गरिएका देहायका निर्देशनहरु खारेज गरिएको छ :-

मिति २०७५/०६/१६ मा जारी गरिएको लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरुलाई भुक्तानी सेवा प्रदायकको अनुमति प्रदान गर्ने सम्बन्धी अ.प्रा.निर्देशन नं. ७/०७५ तथा सो मिति पश्चात २०७६ मंसिर मसान्तसम्म जारी भएका यसै विषयसँग सम्बन्धित सम्पूर्ण परिपत्रहरु ।

- (ख) उपबुँदा (१) बमोजिम खारेज गरिएका निर्देशन तथा परिपत्र बमोजिम भए गरेका काम कारवाही यसै निर्देशन बमोजिम भए गरेको मानिनेछ ।

नेपाल राष्ट्र बैंक
केन्द्रीय कार्यालय
भुक्तानी प्रणाली विभाग

अ.प्रा. निर्देशन नं. ८/०७६

RTGS System सञ्चालन सम्बन्धमा

यस बैंकबाट सञ्चालन हुने Real Time Gross Settlement System (RTGS) बाट भुक्तानी कारोवार फर्स्यौट गर्ने सम्बन्धमा देहायमा उल्लिखित नीतिगत व्यवस्था गरिएकोले सोही बमोजिम गर्नु/गराउनु हुन भुक्तानी तथा फर्स्यौट ऐन, २०७५ को दफा ४५ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी यो निर्देशन जारी गरिएको छ ।

- १) यस बैंकबाट सञ्चालन हुने RTGS System मा 'क' वर्गका बैंकहरुले Direct Participant भई कारोवार गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएकोले सोही बमोजिम मिति २०७६/०५/१९ मा RTGS System Rules (संशोधन सहित) जारी गरी सकिएको हुँदा सोही बमोजिम आवश्यक आन्तरिक व्यवस्था तथा Participant Agreement सम्बन्धी सम्पूर्ण कार्य सम्पन्न गरिसकेको हुनुपर्नेछ ।
- २) इजाजतपत्रप्राप्त 'ख' तथा 'ग' वर्गका वित्तीय संस्थाहरुलाई क्रमिकरूपमा दोश्रो चरणमा RTGS System मा सहभागी गराउने गरी कार्य भइरहेकोले उक्त संस्थाहरुले २०७६ साल पुस मसान्त भित्र आफ्नो व्यवसायको आवश्यकता अनुसार Direct वा Indirect Participant हुनको लागि RTGS System Rules मा भएको व्यवस्था अनुसार आवेदन गर्नु पर्नेछ ।
- ३) RTGS System Rules मा Direct Participant भएका बैंक तथा वित्तीय संस्थाले Straight Through Processing (STP) मार्फत कारोवार सञ्चालन गर्नु पर्नेछ । हाल केही Participant संस्थाहरु STP लागू गर्ने क्रममा रहेको पाइएको हुँदा हाललाई RTGS System को TMS/X (Web Service) मार्फत Manual Basis मा कारोवार सञ्चालन गर्न सकिनेछ । साथै, यो व्यवस्था आगामी २०७६ पुष मसान्तसम्मका लागि मात्र लागू हुने भएकोले उक्त मिति पश्चात प्रत्येक Direct Participant ले अनिवार्य रूपमा STP मार्फत RTGS कारोवार गर्नु पर्नेछ । साथै, TMS/X लाई Contingency को रूपमा चल्ने सक्ने अवस्थामा राख्नु पर्नेछ ।
- ४) RTGS System द्वारा कारोवार फर्स्यौट हुने क्रममा RTGS Settlement Account मा मौज्जात नपुग भई तत्काल भुक्तानी हुन नसक्ने अवस्था आएमा सदस्य बैंक वा वित्तीय संस्थालाई तत्काल आवश्यक पर्ने Intraday Liquidity Facility (ILF) उपलब्ध गराउने सम्बन्धमा देहाय बमोजिमको नीतिगत व्यवस्था भएको हुँदा सोही अनुसार गर्नु/गराउनु पर्नेछ ।
  - क) RTGS मा सहभागी सदस्य बैंकहरुलाई तत्काल आवश्यक पर्ने Intraday Liquidity Facility (ILF) उपलब्ध हुने छ ।

- ख) बुँदा नं. (क) अनुसारको सुविधा प्रदान गर्दा यस बैंकद्वारा तोकिए बमोजिमका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले कायम गर्नुपर्ने वैधानिक तरलता अनुपात (SLR) को २५ प्रतिशतसम्म Intraday Liquidity Facility (ILF) प्रदान हुने छ । यसरी प्रदान हुने सुविधा रकम गणना गर्दा अनिवार्य मौज्दात (CRR) बाहेकको रकमलाई आधार मानिने छ ।
- ग) Intraday Liquidity Facility (ILF) अन्तर्गत प्रदान हुने रकम RTGS प्रणालीको सोही दिन कारोवार बन्द हुने समयमा मौज्दात शुन्य हुनु पर्नेछ । यस्तो रकम RTGS Settlement Account बाट स्वतः शोधभर्ना हुने र बैंक वा वित्तीय संस्थाको RTGS Settlement Account मा यदि ILF चुक्ता गर्न पर्याप्त मौज्दात नभएमा अन्य श्रोतबाट व्यवस्था गरेर समेत सो सुविधा रकम राफसाफ गर्नु पर्नेछ ।
- घ) अन्य श्रोतबाट समेत ILF वापतको रकम राफसाफ हुन नसकेमा स्थायी तरलता सुविधा प्राप्त गरी राफसाफ गर्नु पर्नेछ । साथै, सोको लागि बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूसँग पूर्व सम्झौता गरी उक्त रकम बराबर सुरक्षण रोक्का राख्न सक्ने व्यवस्था गरिएको छ ।
- ५) यस बैंकको GL System मा खाता रहेका इजाजतपत्रप्राप्त 'क' 'ख' र 'ग' वर्गका प्रत्येक बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको लागि RTGS System बाट कारोवार सञ्चालन गर्न आवश्यक पर्ने Settlement Account को व्यवस्था गरिएको छ ।
- ६) इजाजतपत्रप्राप्त 'क' 'ख' र 'ग' वर्गका संस्थाहरूलाई जारी गरिएको एकीकृत निर्देशन, २०७६ को इ.प्रा. निर्देशन नं. २० को बुँदा नं. ८(च) मा उल्लेख भए बमोजिम RTGS बाट हुने प्रतिकारोवार शुल्क RTGS Rules, 2019 मा तोकिएको दरभन्दा बढी असुल गर्न पाइने छैन ।
- ७) RTGS System लागू भइसके पछि RTGS System Rules, 2019 ले तोके बमोजिमको कारोवारको सीमा रु.२० लाख वा सोभन्दा बढी रकमका चेकहरूको भुक्तानी अर्को सूचना जारी नभएसम्मको लागि साविक बमोजिम हुनेछ ।
- ८) RTGS System मा हाल Participant भइ नसकेका इजाजतपत्रप्राप्त 'ख' र 'ग' वर्गका वित्तीय संस्थाहरूको लागि देहाय बमोजिमको व्यवस्था गरिएको छ ।
- क) Nepal Clearing House मार्फत हुने Deferred Net Settlement (DNS) Files लाई RTGS मा Settlement गर्ने व्यवस्था गरिएको हुँदा इजाजतपत्रप्राप्त 'ख' र 'ग' वर्गका वित्तीय संस्थाहरूले RTGS System Rules, 2019 को Appendix-3 अनुसारको निवेदन यस बैंकको भुक्तानी प्रणाली विभागमा पेश गर्नु पर्नेछ । सोको जानकारी नेपाल क्लियरिङ हाउस लि.लाई समेत दिनु पर्नेछ ।
- ख) RTGS Participant Member नभएसम्मका लागि High Value Threshold भन्दा बढीको कारोवार समेत अन्य माध्यमबाट यथावत रूपमा भुक्तानी गर्न सकिने छ ।

ग) RTGS System मा Direct Participant Member रहेका संस्थाहरुले Participant Member नरहेका संस्थासँग RTGS मार्फत कारोवार गरेमा उक्त कारोवारको यथाशीघ्र उपयुक्त माध्यमबाट सम्बन्धित संस्थालाई जानकारी गराउनु पर्नेछ ।

घ) इजाजतपत्रप्राप्त 'ख' र 'ग' वर्गका वित्तीय संस्थाहरुको यस बैंकमा रहेको खातामा Direct Participant को तर्फबाट RTGS System द्वारा भएको दैनिक कारोवारको Report यस बैंकबाट उपलब्ध हुनेछ ।

९) खारेजी र बचाऊ

(क) यस बैंकबाट यसअघि जारी गरिएका देहायका निर्देशनहरु खारेज गरिएको छ :-

मिति २०७६/०५/२० मा जारी गरिएको RTGS System सञ्चालन सम्बन्धी अ.प्रा.निर्देशन नं. ९/०७६ तथा सो मिति पश्चात २०७६ मंसिर मसान्तसम्म जारी भएका यसै विषयसँग सम्बन्धित सम्पूर्ण परिपत्रहरु ।

(ख) उपबुँदा (१) बमोजिम खारेज गरिएका निर्देशन तथा परिपत्र बमोजिम भए गरेका काम कारवाही यसै निर्देशन बमोजिम भए गरेको मानिनेछ ।

नेपाल राष्ट्र बैंक
केन्द्रीय कार्यालय
भुक्तानी प्रणाली विभाग

अ.प्रा. निर्देशन नं. ९/०७६

इलेक्ट्रोनिक माध्यमबाट हुने बैंकिङ्ग (इ-बैंकिङ्ग) सेवा सम्बन्धमा ।

यस बैंकबाट अनुमतिपत्रप्राप्त भुक्तानी सम्बन्धी कार्य गर्ने संस्थाहरुलाई इलेक्ट्रोनिक माध्यमबाट हुने बैंकिङ्ग (इ-बैंकिङ्ग) सेवा सम्बन्धमा देहाय बमोजिमका नीतिगत एवम् प्रक्रियागत व्यवस्था कायम गरिएकोले सोही बमोजिम गर्नु गराउनु हुन भुक्तानी तथा फस्यौट ऐन, २०७५ को दफा ४५ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी देहाय बमोजिमको निर्देशन जारी गरिएको छ ।

१. शाखारहित बैंकिङ्ग सेवा (Branchless Banking) सम्बन्धमा ।

- (१) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरुले यस बैंकको स्वीकृति लिई आफ्नो संस्थामा खाता भएका ग्राहकहरुलाई संस्था स्वयं वा संस्थाद्वारा नियुक्त व्यवसायिक आधिकारिक प्रतिनिधि (एजेन्ट) को सहायताले Point of Transaction मेशीनको माध्यमबाट Smart Card/Magnetic Card प्रयोग गरी देहाय बमोजिमका शाखारहित बैंकिङ्ग सेवाहरु प्रदान गर्न सक्ने छन् ।
  - (क) खातामा नगद जम्मा गर्ने, भुक्तानी प्रदान गर्ने र रकमान्तर गर्ने,
  - (ख) ग्राहकको खाताको मौज्दात वा कारोबार विवरण (स्टेटमेण्ट) प्रदान गर्ने,
  - (ग) स्वीकृत कर्जा रकम भुक्तानी दिने तथा किस्ता रकम जम्मा गर्ने,तर, बैंक तथा वित्तीय संस्थाका शाखा नभएका स्थानीय तहका वडाहरुमा शाखा रहित बैंकिङ्ग सेवा सञ्चालन गर्न यस बैंकको स्वीकृति लिनु पर्ने छैन ।
- (२) शाखारहित बैंकिङ्ग सेवा सञ्चालन गर्ने भएमा सञ्चालक समितिबाट सो सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था पारित गरी प्रक्रियागत व्यवस्था समेत गरेको हुनु पर्नेछ ।
- (३) शाखारहित बैंकिङ्ग सेवा सञ्चालन गर्ने स्वीकृतिको लागि यस बैंक समक्ष आवेदन गर्दा सञ्चालक समितिको निर्णय सहित देहायका कागजातहरु संलग्न गरेको हुनु पर्नेछः-
  - (क) प्राविधिक पूर्वाधार (Hardware, Software, Data Communication/Transmission Mechanism) सम्बन्धी विवरण,
  - (ख) प्रतिनिधिमाफत सञ्चालन गर्ने भएमा त्यस्तो प्रतिनिधि छनौटका आधारहरु, छनौट गरिएको प्रतिनिधिसँग हुने सम्भौतापत्र तथा उक्त प्रतिनिधिलाई दिइने तालिम आदि सम्बन्धी भएको व्यवस्था,

- (ग) शाखारहित बैकिङ्ग सेवा सञ्चालन गर्ने स्थानको सुरक्षा र नगदको बीमा सम्बन्धमा भएका व्यवस्थाहरू,
- (घ) विद्यमान संचार साधन (PSTN, Cellular Communications) का Industry Standard Security Features,
- (ङ) शाखारहित बैकिङ्ग सेवा सञ्चालनको कार्यक्षेत्र र सम्बन्धित शाखाहरूको विवरण,
- (च) भुक्तानी सम्बन्धी उत्पन्न विवाद समाधान गर्ने सम्बन्धी प्रावधान, जिम्मेवारी तथा क्षतिपूर्ति सम्बन्धी व्यवस्थाहरू, र
- (छ) सम्पत्ति शुद्धीकरण तथा आतंककारी गतिविधिमा वित्तीय लगानी नियन्त्रणको लागि अपनाइने व्यवस्थाहरू ।
- (४) बैंक तथा वित्तीय संस्थाले संस्था स्वयं वा संस्थाद्वारा नियुक्त व्यावसायिक आधिकारिक प्रतिनिधि(एजेन्ट) मार्फत समेत शाखारहित बैकिङ्ग सेवा सञ्चालन गर्न सक्ने छन् । एजेन्टमार्फत त्यस्तो सेवा सञ्चालन गर्ने भएमा प्रतिनिधि छनौटको लागि प्रतिनिधिको सक्षमता परीक्षण गरी द्विपक्षबीच बुँदा नं. ३ को अधीनमा रही सम्झौता भएको हुनु पर्नेछ ।
- (५) शाखारहित बैकिङ्ग सेवा सञ्चालनको स्वीकृति प्रदान गर्दा देहायका शर्तहरू तोक्न सकिने छ ।
- (क) शाखारहित बैकिङ्ग सेवा सञ्चालनको स्वीकृति प्राप्त गरेका मितिले ६ महिनाभित्र तोकिए बमोजिमको सेवा सञ्चालन गरिसक्नु पर्नेछ । यस्तो कारोबार सञ्चालन गरेपछि सोको जानकारी यस विभाग र सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभागलाई दिनु पर्नेछ । कथंकदाचित तोकिएको समयावधिभित्र त्यस्तो सेवा सञ्चालन गर्न नसकेमा यस बैंकबाट प्रदान गरिएको स्वीकृति स्वतः रद्द भएको मानिने छ ।
- (ख) महानगरपालिका/उप-महानगरपालिका बाहेकका क्षेत्रहरूमा मात्र यस्तो सेवा सञ्चालन गर्न स्वीकृति दिइनेछ ।
- (ग) शाखारहित बैकिङ्ग सेवा उपभोग गर्न इच्छुक ग्राहकसँग बैंक तथा वित्तीय संस्थाले लिखित आवेदन लिनु पर्नेछ ।
- (घ) ग्राहकले गरेको प्रत्येक कारोबारको असर यथाशीघ्र ग्राहकको खातामा देखिने गरी अभिलेख सुरक्षित गरी राख्ने र कारोबारको गोप्यता कायम हुने व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।
- (ङ) शाखारहित बैकिङ्ग सेवा सम्बन्धी कारोबार नेपाली रुपैयाँमा मात्र गर्नु पर्नेछ ।
- (च) ग्राहकलाई स्पष्ट र सरल नेपाली भाषामा सेवा सम्बन्धी आवश्यक जानकारी प्रदान गर्ने व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।
- (छ) कारोबार सम्पन्न गरेपछि ग्राहकले स्पष्ट बुझ्ने गरी सोको जानकारी प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

- (ज) यस्तो कारोबार सम्बन्धी जोखिमको व्यवस्थापन गर्ने दायित्व सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थाको हुनेछ ।
- (झ) प्रचलित कानून, सम्पत्ति शुद्धीकरण तथा आतंकवादी कार्यमा वित्तीय लगानी निवारण तथा यस बैंकबाट जारी निर्देशनको अधीनमा रही शाखारहित बैकिङ्ग सेवा सञ्चालन गर्नु पर्नेछ ।
- (ङ) बैंक तथा वित्तीय संस्थाले शाखारहित बैकिङ्ग सेवा प्रदान गर्नुपूर्व आफ्ना ग्राहकसँग बुँदा नं. २ को अधीनमा रही सम्झौता गर्नु पर्नेछ ।
- (च) माथि जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि राष्ट्रियस्तरदेखि बाहेकका “ख” र “ग” वर्गका वित्तीय संस्थालाई शाखारहित बैकिङ्ग सेवा सञ्चालनको स्वीकृति प्रदान गर्दा बैंकले अन्य शर्तहरू समेत थप गर्न सक्ने छ ।

२. बैंक/वित्तीय संस्था र ग्राहक बीचको सम्झौता

यस निर्देशनमा उल्लिखित इलेक्ट्रोनिक बैकिङ्ग कारोबार गर्ने बैंक तथा वित्तीय संस्थाले कम्तीमा देहायका बिषयहरू स्पष्ट गरी ग्राहकसँग लिखित सम्झौता गर्नु पर्नेछ । ग्राहकले पेश गरेको आवेदन फाराममा उल्लेख भएको शर्त तथा बन्देजलाई समेत ग्राहकसँग सम्झौता गरे सरह मान्न सकिनेछ ।

- (क) सम्झौता सजिलै बुझिने गरी स्पष्ट र दोहोरो अर्थ नलाग्ने गरी नेपाली भाषामा लेखिएको हुनु पर्नेछ । कुनै ग्राहकले यस्तो सम्झौता अंग्रेजी भाषामा गर्न चाहेमा सो गर्न यस व्यवस्थाले बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।
- (ख) इलेक्ट्रोनिक बैकिङ्ग सेवा प्रदायक बैंक तथा वित्तीय संस्था र सेवा प्रदान गर्ने अख्तियार प्राप्त अभिकर्ताबीच तथा सेवा प्रदायक र ग्राहकबीचको कारोबार वापत लाग्ने शुल्क सम्बन्धी जानकारी गराउनु पर्नेछ ।
- (ग) ग्राहकलाई के कति समय यी सेवाहरू उपलब्ध हुन सक्छन् भन्ने व्यहोराको साथै कुनै परिस्थितिवस सेवा प्रदान गर्न नसकिने अवस्थामा सोको जानकारी प्रदान गर्नु पर्नेछ ।
- (घ) कुनै पनि कारणले बैंकले प्रदान गरेको सेवामा सेवा प्रदायक वा बैंक वा वित्तीय संस्थाको कमीकमजोरी वा गल्तीका कारण ग्राहकलाई हुने नोक्सानी र सेवा उपयोगकर्ताबाट भएका कमीकमजोरीबाट सेवा प्रदायकलाई हुन जाने नोक्सानीको क्षतिपूर्ति सम्बन्धमा स्पष्ट उल्लेख गर्नु पर्नेछ ।
- (ङ) ग्राहकले गर्ने कारोबारमा निहित जोखिमलाई कम गर्न आवश्यक उपायहरू जस्तै: वेवसाईटको प्रयोग, POS/POT मेशीन, आई डि, पासवर्ड, पासवर्ड परिवर्तन लगायतका विशेषता र सुरक्षाका लागि अवलम्बन गर्नु पर्ने विशेष व्यवस्थाहरू उल्लेख हुनु पर्नेछ ।
- (च) ग्राहकको कारोबार सम्बन्धी गोपनीयता र बैंक तथा वित्तीय संस्थाभित्र सार्वजनिक गर्न सकिने जानकारीहरू उल्लेख हुनु पर्नेछ ।

- (छ) ग्राहकसँग गरिएको कारोबारको जानकारी वा सूचना प्रचलित कानून बमोजिम बाहेक अन्य तैस्रो पक्षलाई सार्वजनिक नगरिने प्रतिबद्धता व्यक्त भएको हुनु पर्नेछ ।
- (ज) ग्राहकबाट सेवा सम्बन्धमा आएका गुनासा तथा समस्याहरुलाई समाधान गर्ने प्रक्रिया र सम्बन्धित अधिकारीको व्यवस्था हुनु पर्नेछ ।
- (झ) लामो समयसम्म सेवा नलिएका ग्राहकहरुको सेवा निष्क्रिय हुने वा नहुने सम्बन्धमा उल्लेख हुनु पर्नेछ ।
- (ञ) ग्राहकले सार्वजनिक कम्प्युटर वा अन्तर्राष्ट्रिय नेटवर्क प्रयोग गरी कारोबार गर्दा उत्पन्न हुने जोखिम सम्बन्धी कुरा स्पष्ट रूपमा उल्लेख हुनु पर्नेछ ।
- (ट) बैंक तथा वित्तीय संस्था वा ग्राहकको तर्फबाट कुनै पनि शर्त वा सम्झौताको उल्लंघन हुन गएमा बहन गर्नु पर्ने दायित्व वा कारवाही सम्बन्धी व्यवस्था स्पष्ट रूपमा उल्लेख हुनु पर्नेछ ।
- (ठ) अन्य आवश्यक कुराहरु ।

३. आधिकारिक व्यावसायिक प्रतिनिधिसँगको सम्झौता सम्बन्धमा

यस निर्देशनमा उल्लिखित इलेक्ट्रोनिक बैंकिङ्ग सेवा स्वयं संस्थाद्वारा नियुक्त आधिकारिक व्यावसायिक प्रतिनिधिमाफत सञ्चालन गर्ने प्रयोजनको लागि गरिने द्विपक्षीय सम्झौतामा अन्य विषयहरुका अतिरिक्त देहायका विषयहरुमा स्पष्ट उल्लेख हुनु पर्नेछ ।

- (क) सेवा प्रदायक बैंक तथा वित्तीय संस्था, आधिकारिक व्यावसायिक प्रतिनिधि र ग्राहकको क्षेत्राधिकार, काम, कर्तव्य र उत्तरदायित्व, अन्य बैंक तथा वित्तीय संस्थाको प्रतिनिधि हुन पाउने/नपाउने विषय, ग्राहकबाट प्राप्त शुल्क तथा आयको बाँडफाँड ।
- (ख) बैंक वा वित्तीय संस्थाले आफु र एजेण्टबीच कुनै पनि अवरोध सिर्जना भई अधिक जोखिम उत्पन्न हुने अवस्थाबाट सतर्क रहन तयार गरिएको आकस्मिक योजना ।
- (ग) गुनासो सुनुवाई, विवाद समाधान र भुक्तानी सम्बन्धी समस्या समाधानको अन्तिम जिम्मेवारी ।
- (घ) कारोबारलाई सुरक्षित र भरपर्दो बनाउने विषय जस्तै सफ्टवेयर, वेवसाईटको सुरक्षा, ग्राहकको आइडि र पासवर्ड तथा सोको परिवर्तन आदि ।
- (ङ) नियमनकारी निकाय वा तोकिएको अधिकारीबाट गरिने निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण अन्तर्गत आवश्यक तथ्याङ्क, विवरण, सूचना तथा कागजात उपलब्ध गराउने विषय ।
- (च) सम्झौताको अवधि, सम्झौता नवीकरण तथा सम्झौता संशोधनका व्यवस्था ।

४. प्रतिनिधि छनौट सम्बन्धी व्यवस्था

बैंक वित्तीय संस्थाले यस निर्देशनमा उल्लेख भए बमोजिमका कार्यहरु स्वयं संस्थाद्वारा नियुक्त प्रतिनिधि मार्फत गराउने भएमा त्यस्तो प्रतिनिधि छनौट गर्दा देहाय बमोजिम सक्षमता परीक्षण गर्नु पर्नेछः-

- (क) इलेक्ट्रोनिक बैकिङ्ग कारोबार सम्बन्धी सेवा सञ्चालन गर्दा उत्पन्न हुन सक्ने विभिन्न प्रकारका जोखिमलाई पूर्ण व्यवस्थापन गर्न सक्षम प्रतिनिधिको पहिचान गर्ने संयन्त्रको बिकास गर्नु पर्नेछ । संभावित जोखिमलाई कम गर्नका लागि प्रभावकारी र प्रमाणयोग्य प्रक्रिया संस्था आफैले अवलम्बन गर्नु पर्नेछ ।
- (ख) कुनै पनि नयाँ प्रतिनिधि चयन गर्नु अघि न्यूनतम आधारभूत मापदण्ड तथा चयन प्रक्रिया तय गर्नु पर्नेछ ।
- (ग) प्रतिनिधिको प्रभावकारी व्यवस्थापनका लागि सम्बन्धित बैंक वा वित्तीय संस्थाद्वारा निश्चित समयको अन्तरालमा प्रतिनिधिको कार्यसम्पादनको परीक्षण गर्ने व्यवस्था गर्नु पर्नेछ । यसका लागि अग्रिम रूपमा चेतावनीको पूर्व संकेत (Early Warning Signal) तय गरी सुधारका उपायहरु अवलम्बन गर्नु पर्नेछ ।

५. तेस्रो पक्ष सेवा प्रदायकको प्रयोग

इलेक्ट्रोनिक बैकिङ्ग कारोबारका लागि आवश्यक प्राविधिक सेवा उपयोग गर्न यस्तो सेवा प्रदान गर्ने तेस्रो पक्षसँग अलग्गै सम्झौता गर्नु पर्ने छ । यस्तो सेवा प्रदान गर्ने सिलसिलामा Operator लगायत यस बैंकले इजाजतपत्र/अनुमतिपत्र नदिएका अन्य पक्षहरुको समेत यस बैंकले निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण गर्न सक्ने व्यवस्था त्यस्तो सम्झौतामा खुलाउनु पर्नेछ । तेस्रो पक्ष चयन गर्नु अघि न्यूनतम आधारभूत मापदण्ड तथा चयन प्रक्रिया तय गर्नु पर्नेछ । प्राविधिक सेवा प्रदायकसँग सम्झौता गर्दा प्रविधिमा आएको समस्याबाट बैंक/वित्तीय संस्था तथा ग्राहकलाई पुग्न जाने क्षति र सोको क्षतिपूर्ति गर्ने व्यवस्था लगायत त्यस्तो कम्पनीको काम, कर्तव्य र अधिकार समेत स्पष्ट उल्लेख गर्नु पर्नेछ ।

६. विवरण पेश गर्ने

इजाजतपत्रप्राप्त बैंक वित्तीय संस्थाले यसै निर्देशनको अनुसूची ९.१.१, ९.१.२, ९.१.३ र ९.१.४ बमोजिमको विवरण मासिक रूपमा यस बैंक समक्ष पेश गर्नुपर्नेछ ।

७. यस बैंकको स्वीकृति लिई सञ्चालित शाखारहित बैकिङ्ग सेवा बन्द गर्न यस बैंकको स्वीकृति लिनु पर्नेछ ।

८. नेपाल राष्ट्र बैंकको बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभागबाट यस विषयसँग सम्बन्धित यस पूर्व जारी गरिएका निर्देशन तथा परिपत्र बमोजिम भए गरेका काम कारवाही यसै निर्देशन बमोजिम भए गरेको मानिनेछ ।

९) खारेजी र बचाऊ

(क) यस बैंकबाट यसअघि जारी गरिएका देहायका निर्देशनहरु खारेज गरिएको छ :-

मिति २०७६/०७/२५ मा जारी गरिएको इलेक्ट्रोनिक माध्यमबाट हुने बैंकिङ्ग (इ-बैंकिङ्ग) सेवा सम्बन्धी अ.प्रा.निर्देशन नं. १०/०७६ तथा सो मिति पश्चात २०७६ मंसिर मसान्तसम्म जारी भएका यसै विषयसँग सम्बन्धित सम्पूर्ण परिपत्रहरु ।

(ख) उपबुँदा (१) बमोजिम खारेज गरिएका निर्देशन तथा परिपत्र बमोजिम भए गरेका काम कारवाही यसै निर्देशन बमोजिम भए गरेको मानिनेछ ।

Detail of Branchless Banking Centre

Institution Name: *		Related Branch: *	
BLB Agent Name: *		Agent Citizenship Num:	
Agent Citizenship Issued Date:		Agent Citizenship Issued District:	
Agent Citizenship Issued Auth:		Agent PAN Number: * (Blb PAN Number should be exactly 9 digit)	
Province: *		District: *	
Municipality/Rural Municipality:		Local Bodies: *	
Ward/Tole:		Localbody Ward: *	
Address: *			
House Number:		Nearest Landmark:	
Phone 1:		Phone 2:	
Mobile: *		Email:	
BFI BLB Agent Code (Internally used code): *		Unique Individual Code:	
Status: *		Operation Date: *	
Pos Enable:		Mobile Enabled:	
Tab Enabled:		Others Enabled:	
Latitude:		Longitude:	

* Mandatory fields

Latitude and Longitude are automatically updated from adjustment on map marker

Detail of ATM Location Centre

Institution Name: *		Related Branch: *	
BFI ATM Code (Internally used code):		Related Branch:*	
Institution Name:*		Province: *	
District: *			
Municipality/Rural Municipality: *		Localbody Ward: *	
Ward No/Tole:		Nearest Landmark:	
Address:*		Number of ATM:*	
ATM Operation Date:*			
Latitude:		Longitude:	

* Mandatory fields

Latitude and Longitude are automatically updated from adjustment on map market

Account Detail - BLB Wise
Institution Name:
Statement of Account Details BLB wise

SN	Branch Code	Branch Name	BLB Code	BLB Located District	BLB Located Rural Municipality/Municipality	BLB Located Ward	BLB Located Street/Tole	Payment Terminal Available at the BLB Point (POS/ Tablet /Mobile /Other)	Last transaction Date (YYYY/mm/dd) of the BLB Point	No. of Male Accounts	No. of Female Accounts	No. of Third Gender Accounts	No. of Joint Accounts	No. of Grand Total Accounts	No Of Active Accounts	No. of Total card issued

Electronic Transaction BFIs									
Institution Name:									
Monthly Statement of Electronic transaction institution wise									
Channel Used for transaction	Form of transaction	No. of transaction (Reporting month only)				Total Amount of transactions (Reporting month only)			
		<Rs.5000	Rs.5000- Rs.10000	>Rs.10000	Total	<Rs.5000	Rs.5000- Rs.10000	>Rs.10000	Total
ATM	Withdrawal On Us								
ATM	Withdrawal Off Us								
ATM	Bill Payments								
ATM	Transfer (A/c to A/c)								
ATM	Other Transfer (Cardless or OTC)								
BLB	Deposits - On Us								
BLB	Deposits - Off Us								
BLB	Withdrawal - On Us								
BLB	Withdrawal - Off Us								
BLB	Bill Payments								
BLB	Transfer (A/c to A/c)								
BLB	Other Transfer (Cardless or OTC)								
Merchant Point	Bill Payments								
Customer Initiated (Not Covered)	Bill Payments								
Customer Initiated (Not Covered)	Transfer (A/c to A/c)								
Customer Initiated (Not Covered)	Other Transfer (Cardless or OTC)								
Mobile, Internet and electronic card Transaction	Mobile Banking Transaction								
	Internet Banking Transaction								
	Debit Card Transaction								
	Credit Card Transaction								
	Prepaid Card Transaction								

नेपाल राष्ट्र बैंक
केन्द्रीय कार्यालय
भुक्तानी प्रणाली विभाग

अ.प्रा. निर्देशन नं. १०/०७६

Electronic Cheque Clearing सम्बन्धमा ।

यस बैंकबाट अनुमतिपत्रप्राप्त भुक्तानी सम्बन्धी कार्य गर्ने संस्थाहरूलाई Electronic Cheque Clearing सम्बन्धमा देहाय बमोजिमका नीतिगत एवम् प्रक्रियागत व्यवस्था कायम गरिएकोले सोही बमोजिम गर्नु गराउनु हुन भुक्तानी तथा फस्यौट ऐन, २०७५ को दफा ४५ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी देहाय बमोजिमको निर्देशन जारी गरिएको छ ।

यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको लागि नेपाल क्लियरिङ हाउसले पेश गरेका Nepal Electronic Cheque Clearing (ECC) Rule Book, Nepal Electronic Cheque Clearing (ECC) Operating Rule / Cheque Standard & Specification लागू गर्ने र नेपाल क्लियरिङ हाउस लिमिटेडको नियमन, निरीक्षण, कारोबारका सम्बन्धमा देहायको बमोजिमको निर्देशन जारी गरिएको छ ।

(१) ECC को कारोबार सकिए पश्चात सेटलमेन्टका लागि ECC Rule Book मा जुनुसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि नेपाल क्लियरिङ हाउस लिमिटेडले इलेक्ट्रोनिक माध्यमबाट बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको खर्च वा जम्मा गर्ने रकमको अन्तिम सारांश (Net Clearing Position) यस बैंकको बैंकिङ कार्यालयमा पठाउने सम्बन्धमा निम्न सत्रहरूलाई मात्र सञ्चालन गर्ने :

क्लियरिङ सत्र	Net Clearing Position प्राप्त गर्ने समय	सेटलमेन्ट हुने समय
नियमित क्लियरिङ सत्र (Regular Clearing Session)	दिउँसो ३:०० बजे	दिउँसो ३:१० बजे
पहिलो एक्सप्रेस क्लियरिङ सत्र ♣ (First Express Clearing Session)	बिहान ११:३० बजे	बिहान ११:४० बजे
दोश्रो एक्सप्रेस क्लियरिङ सत्र ♣ (Second Express Clearing Session)	दिउँसो १२:३० बजे	दिउँसो १२:४० बजे

♣ ग्राहकको अनुरोधमा मात्र क्लियरिङ हुने ।

- (२) ECC कारोबारको खर्च वा जम्मा रकमको अन्तिम सारांश (Net Clearing Position) यस बैंकमा आएपछि सम्बन्धित सदस्यहरूको खातामा खर्च वा जम्मा (Debit or Credit) गर्ने सिलसिलामा कथंकदाचित खातामा रकम नपुग भएमा सोको व्यवस्था गर्न यस बैंकद्वारा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूका लागि हिसाब मिलान दिन (Business Settlement Day) का लागि प्रचलित बैंकदर अनुरूप ब्याज लिई रकम पूर्ति गर्ने व्यवस्था कायम गर्ने र सोको भोलिपल्ट अनिवार्य रुपमा हिसाब मिलान गर्नुपर्ने । कथंकदाचित हिसाब मिलान हुन नसकेको खण्डमा दोस्रो दिन बैंकदरको दोब्बर, तेस्रो दिनदेखि तेब्बर बैंक दरका दरले हर्जाना लगाइने छ ।
- (३) यस बैंकको बैंकिङ्ग कार्यालयमा रहने भुक्तानी तथा हिसाब मिलान केन्द्र (Payment & Settlement Centre) ले आवश्यकता अनुसार Payment & Settlement सम्बन्धी कार्यको अनुगमन गर्नेछ ।
- (४) बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले ग्राहकलाई चेक जारी गर्दा MICR चेक मात्र जारी गर्नु पर्नेछ ।
- (५) उल्लिखित Nepal ECC Rule Book, Nepal ECC Operating Manual, and Cheque Standard & Specification मा यस बैंकबाट आवश्यकता अनुसार संशोधन हुन सक्नेछ ।
- (६) नेपाल राष्ट्र बैंकको वार्षिक क्यालेण्डर अनुसारका राष्ट्रिय विदा, उपत्यकाभित्र र बाहिर हुने विदाका दिनहरू बाहेकका अन्य दिनमा मात्र यस बैंकबाट अन्तिम हिसाब मिलान हुनेछ ।
- (७) हाल कार्यान्वयनमा रहेका Nepal ECC Rule Book, Nepal ECC Operating Manual / Cheque Standard & Specification यसै निर्देशनसँग सम्बन्धित छन् ।
- (८) इलेक्ट्रोनिक चेक क्लियरिङ्ग सम्बन्धी व्यवस्था अन्तर्गत जारी Cheque Standard and Specification मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले MICR चेक छपाई गरी प्रयोगमा ल्याउँदा MICR Code Line मा Cheque Serial Number, Bank Code, Branch Code र Account Number Field हरु अनिवार्य गरी यथाशक्य छिटो कार्यान्वयनमा ल्याउनु पर्नेछ ।
- (९) बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले कार्यालय समय भित्र पेश हुन आएका क्लियरिङ्ग चेकहरूका हकमा सोही दिनमा नै NCHL-ECC प्रणालीमा क्लियरिङ्गको लागि अनिवार्य रुपमा पेश गर्नु पर्नेछ ।

(१०) खारेजी र बचाऊ

(क) यस बैंकबाट यसअघि जारी गरिएका देहायका निर्देशनहरू खारेज गरिएको छ :-

मिति २०७६/०७/२५ मा जारी गरिएको Electronic Cheque Clearing सम्बन्धी अ.प्रा.निर्देशन नं. ११/०७६ तथा सो मिति पश्चात २०७६ मंसिर मसान्तसम्म जारी भएका यसै विषयसँग सम्बन्धित सम्पूर्ण परिपत्रहरू ।

(ख) उपबुँदा (१) बमोजिम खारेज गरिएका निर्देशन तथा परिपत्र बमोजिम भए गरेका काम कारवाही यसै निर्देशन बमोजिम भए गरेको मानिनेछ ।